ԵՐԵՍՈՒՆ ԵՒ ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 3566 — ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 20 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1883 — Ն. Տ. 1 ՅՈՒՆՎԱՐ 1884

ՄԱՍԻՍ
ԼՐԱԳԻՐ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին	Կ. Պոլսոյ համար	10	Մէճիտ
»	» Գաւառաց	» 12	»
Վեցամսեայ	» Կ. Պոլսոյ	» 5 1/2	»
»	» Գաւառաց	» 6 1/2	»
Եռամսեայ	» Կ. Պոլսոյ	» 3	»

Օտար թղթատարով ղրկուած 2 1/2 լիրա
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղրշ. երկու անգամի համար 2 ղրշ է. աւելի ան-գամներու համար զատ սակարկութիւն կը լինի

ՊԱՅՄԱՆՔ

Դուրս փնացած լրագրաց համար ծախքը խմբագրութեան վրայ է։

Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ եւ իցէ գրութիւն խմբագիր-Տնօրէնին պիտի ուղղուի Կ. Պոլիս Բիւթ փաշա եօգուշը, Շարգ Զարզըր Թիւ 37 Մասիսի գրասենեակը։

Ծանրու ծախքը չվճարուած նամակ չըն-դունուիր։

Ջնջուած նամակ, յօդուած, եւայլն ետ չեն դարձուիր։

40 ՓԱՐԱՅ — ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ — 40 ՓԱՐԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ 20 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վեհ. Սուլթանն Շէֆգաթի ականակուռ պատուանշանն ընծայեց մայրաքաղաքիս Ռուսական դեսպան Պ. Տը Նէլիտոֆի Տիկնոջ։

—

Պուլղարաց Իշխանը՝ շաբաթ օրն Եըլտըզի կայսերական պալատն երթալով Վեհ. Սուլթանին ներկայանալու պատիւ ունեցաւ։ Կիրակի օրն ալ Պալատու Պուլղարական եկեղեցւոյն մէջ գոհաբանական աղօթքներ և բարեմաղթութիւններ ըրաւ վասն երկարութեան թանկագին կենաց Վեհ. Սուլթանին։

—

Կիրիտի կուսակալ Ֆոթիատէս փաշա՝ երէկ Բ. Դուռն երթալով տեսակցեցաւ Մեծ-Եպարքոս Բարձր. Սայիտ փաշայի և Ներքին գործոց նախարար Բարձր. Իտհէմ փաշայի հետ, և ապա Բ. Դռնէն ուղղակի Եըլտըզի կայսերական պալատը գնաց։ Կ'ըսուի թէ Ֆոթիատէս փաշա ապահովութիւն տուեր է թէ Կիրիտ կղզին անդորր վիճակի մէջ կը գտնուի։ Ն. Վսեմութիւնը շաբթուս Վեհ. Սուլթանին ներկայանալու պատիւ պիտի ունենայ։

—

Մօնիթէօր Օրիանթալ կ'ըսէ թէ այն Ցիշատակագիրը, զոր Բ. Դուռն օտար տէրութեանց քով գտնուող Օսմ. դեսպանաց պիտի ղրկէ, և որ Բ. Դրան և Օրթոտոքս եկեղեցւոյ միջև ծագած վէճին իրական բնութիւնը պիտի բացատրէ, այսօր պիտի ղրկուի եղեր։

Ցիշատակագիրն, որ յոյժ ընդարձակ է, գրեթէ համեմատ է եղեր այն Տեղեկագրոյն, զոր Նախարարաց խորհուրդը Վեհ. Սուլթանին մատուցած էր Յունաց Պատրիարքին հրաժարման առթիւ։

—

Այսօր Եւրոպայեցւոց տարեգլուխ լինելով, Աւստրիական դեսպան Պ. Քալիչէ երէկ իրիկուն մեծ պարահանդէս մը տուաւ Բերայի Աւստրիական դեսպանատան մէջ։

Եւրոպական դեսպանք իրենց հպատակաց շնորհաւորութիւնները պիտի ընդունին այսօր, Նոր տարւոյ առթիւ։

—

Իսթըրն Էքսբրէս կ'իմանայ թէ նախարարաց խորհուրդն, իւր նախընթաց աւուր նստին մէջ, այն ծանուցագրով զբաղեր է, զոր Անգլիական դեսպան Լորտ Տըֆըրին անցեալ շաբթու մէջ Բ. Դրան մատուցանելով, յանուն իւր կառավարութեան խնդրած էր, որպէս զի կայսերական կառավարութիւնը պայմանաժամ մ'որոշէ Անգլիական վաճառներէն ըստ արժէքին 0/0ին 8 մաքս առնուելուն համար։

—

Կ'ըսուի թէ Բ. Դուռը մտադիր է պայմանագրի մը ծրագիրը ներկայել այն տէրութեանց, որոց առեւտրական դաշնագրոց պայմանաժամն արդէն լրացած է։ Այս պայմանագրին նպատակն է կարգադրել այն առժամեայ դրութիւն, որ տէրութեանց և կայսերական կառավարութեան միջեւ պիտի գործադրի մինչեւ ցկնքումն առեւտրական նոր դաշնագրոց։

—

Նէոլոգոս կ'ըսէ թէ Յունաց Հրաժարեալ Պատրիարքն երկուշաբթի օրն, ինչ ինչ ընթացիկ գործոց համար Պօյաճը գիւղէն Պատրիարքարան եկեր է։

Բ. Դուռը նկատելով թէ Յունաց Պատրիարքարանի առանձնաշնորհութեանց խնդրոյն նկատմամբ լրագրաց մէջ տեսնուած հրատարակութիւնք ճշմարտութեան հակառակ են, այս աւուր Վագըթի մէջ պաշտօնապէս հրատարակել տուած է դատական և կրօնական գործոց նախարարութեան կողմէ Յունաց Ս. Պատրիարք Հօր ղրկուած թէզքերէին և Նախարարաց խորհրդոյ Տեղեկագրին պատճէնները։

Մեր յառաջիկայ թիւերով պիտի թարգմանենք այս երկու կարեւոր պաշտօնագրերը։

—

Սթամպուլ կ'ըսէ թէ, մայրաքաղաքիս Իտալական դեսպան Կոմս Գորթի կոմն ի մօտոյ պիտի փոխուի, և թէ արդէն իւր յաջորդն անուանած է։

—

Նախընթաց օրը Բերայի մէջ զրոյց ելած էր թէ Մեսաժըրի ընկերութեան Նիժէն շոգենաւը՝ Պիրէոնէն Մարսիլիա գնացած ժամանակ՝ ճանբան ընկղմեր է։ Այս զրոյց անհիմն է։ Սակայն կ'ըսուի թէ նոյն ընկերութեան Թիկր շոգենաւն որ շաբաթ օրը մայրաքաղաքս կ'սպասուէր, Դարդանէլի մօտ Գում-գալէ կոչուած տեղը խրեր է։ Մեսաժըրի ընկերութեան Պոլսոյ գործակալութիւնն անմիջապէս շոգենաւ մը ղրկեց, որպէս զի ուղեւորներն ու թղթատարական պայուսակներն առնլով բերէ։ Խրեալ շոգենաւն ազատելու կ'աշխատուի։

—

Աւստրիական Թղթատան տնօրէնութիւնը կը ծանուցանէ թէ ձեան յորդութեան պատճառաւ Վառնա-Ռուսճուգի երկաթուղին քանի մ'օր չպիտի կրնայ բանիլ։

—

Վագըթ կ'իմանայ թէ վճռաբեկ ատենի անդամ Շահպազ կարապետ էֆէնտի իւր պաշտօնէն հրաժարելով, փաստաբանութեան պիտի ձեռնարկէ։

—

Կը լսենք թէ Գարաքէօյի կամուրջէն Օրթագիւղ բանող Թրամվէյի կառքերն Օրթագիւղի անցագինը 2 ղրուշէն 60 փարայի իջուցած են։

—

Քարիւղէն առնուելիք մթերանոցի տրոց խնդիրը քննող յանձնաժողովն իւր երէկի նստին մէջ, տեղեկագիրը պատրաստելով ստորագրեց և շաբթուս պիտի մատուցանէ առ որ անկ է։

—

Ելմտական Նախարարութիւնն երէկ մէկ մէկ ամսական տուաւ ոստիկանաց և անոնց սպայից, ինչպէս նաեւ իրենց ամսականաց չափ մէկ մէկ պարգեւ, զոր Վեհ. Սուլթանն հրաման ըրած էր տալ։

—

Ֆար տիւ Պոսֆոր կ'ըսէ թէ բազմաթիւ խնդրագրեր մատուցուեր են Կ. Պոլսոյ Պանքային վարչական խորհրդոյն, գանձապետութեան պաշտօնին համար, որ Նախորդ գանձապետին պաշտօնանկութեան պատճառաւ թափուր մնացած է։ Կ'ըսուի թէ ի մէջ այլոց, անձ մը առաջարկեր է 20,000 ոսկւոյ երաշխաւորութիւն մը տալ, եթէ այս պաշտօնն իրեն յանձնուի։ Սակայն վարչական խորհուրդն որոշերէ ընդհ. գանձապետի ընտրութիւնն յապաղել մինչեւ որ յիշեալ Պանքային տընօրէն Պ. Եօրկի Քօրօնիօ մայրաքաղաքս հասնի։

—

Օսմ. ընդհ. պարտուց վարչութեան թողեալ վեց անուղղակի տըրոց հասոյթը, դեկտ. ամսոյ առաջին կիսուն մէջ, 51,339 Օսմ. ոսկիի հասած է, մինչդեռ 1882 տարւոյ նոյն ամսակիսուն հասոյթը 61,807 ոսկի եղած էր։

—

Անցեալ շաբթու մայրաքաղաքիս յունական մամուլը ծանոյց թէ Երուսաղիմայ Յունաց Պատրիարք Տ. Նիկոդիմոս, մայրաքաղաքէս մեկնելէ առաջ, Բ. Դռնէն ստացած էր իւր Պատրիարքական Պէրաթն, որ յար և նման է եղեր իւր նախորդաց Պէրաթներուն։

Սակայն երէկի Սթամպուլ լրագրին մէջ զարմանօք կը կարդանք հետեւեալ հատուածը, որ բոլորովին կը հերքէ Յունական մամլոյն տուած սոյն բերկրառիթ լուրը։

«Մտոյդ աղբիւրէ կը հաւաստեն մեզ թէ նախընթաց ամեն տեղեկութեանց հակառակ, ճիշդ չէ այն լուրը թէ Երուսաղիմայ Պատրիարք Տ. Նիկոդիմոս այս պահուս ստացած լինի իւր Պատրիարքական պաշտօնը վաւերացնող կայսերական Պէրաթը»։

—

Արդէն ծանուցինք թէ կայսերական կառավարութիւնը մտադիր է նոր օրէնք մը դնել Թուրքիոյ մէջ գտնուող անանուն ընկերութեանց վրայ։ Զրոյց կայ թէ, կ'ըսէ Ֆար տիւ Պոսֆոր, դեսպանաց ոմանք դժուարութիւններ յարուցեր են այս օրինաց ինչ ինչ յօդուածոց դէմ։ Թուրքիոյ մէջ հիմնեալ անանուն ընկերութեանց նկատմամբ իւր ուզածին պէս կանոն դնելու մասին Բ. Դրան ունեցած իրաւունքը ճանչելով հանդերձ, դեսպանք կ'ըսեն եղեր թէ այս իրաւունք չկրնար տարածուիլ այն օտարազգի անանուն ընկերութեանց մասնաճիւղերուն և գործակալութեանց վրայ, որք Օսմ. երկրէն դուրս կազմուած են, և սա սկզբունքը կ'առաջարկեն եղեր թէ այս մասնաճիւղք կամ գործակալութիւնք պէտք է որ մասնաւոր տուներ համարուին և ըստ այնմ իրենց մասնաւոր հիւպատոսաց իրաւասութեան ենթարկեալ լինին։ Կայսերական կառավարութիւնն իւր կողմէ կը պնդէ եղեր թէ այս տեսութիւն սխալ է, և թէ օտարազգի անանուն ընկերութեանց մասնաճիւղերն, երբ Թուրքիոյ մէջ հաստատուած են, պէտք է որ երկրին մէջ հիմնեալ ընկերութիւններ համարուին և հետեւապէս Տէրութեան օրինաց ենթարկուին։

—

Յունաց Յօվակիմ պատրիարքին հրաժարման վրայ մեր արդէն տուած տեղեկութիւններն ամբողջացնելու համար, կը փութանք հետեւեալ հատուածը թարգմանել երէկի Իսթըրն Էքսբրէսէն, որ Յունական Նէօլոգոս լրագրին շաբաթ աւուր թիւէն քաղած է զայն։

«Յունաց Պատրիարքը, դատական գործոց նախարար Ասիմ փաշայի պատգամագիրն ստանալէ առաջ, որ կը յայտարարէր թէ կայսերական կառավարութիւնը չէր ընդունած իւր հրաժարական, արդէն իւր անձին նկատմամբ բարձր յարգանաց և վստահութեան հաւաստիներ ստացած էր նախարարին և բարձրաստիճան անձանց կողմէ, որք ջանացած էին ցոյց տալ Ն. Սըրբազնութեան թէ բնաւ պատճառ մը չունէր կարծելու թէ խնդիրն Օրթոտոքս Եկեղեցւոյ կրօնական առանձնաշնորհութեանց մէջ փոփոխութիւններ մտցնելու կամ ազգային առանձնաշնորհութիւններն ետ առնլու վրայ էր, այլ միայն դատական կազմակերպութեան պարզ բարենորոգմանց վրայ, օրինաց առջեւ բոլոր քաղաքացւոց հաւասարութիւնն ապահովելու նպատակաւ։ [illegible]

[illegible] խորհրդոյ այն Տեղեկագիրն, որ Վեհ. Սուլթանին մատուցուած էր ի պատասխանի Պատրիարքական Ցիշատակագրին։ Նախարարական տեղեկագրին մէջ բացատրուած փաստերը չեն կրցած փոխել տալ Ն. Սրբազնութեան կարծիքն, որ ամեն անձնական խնդիր ի միջոյ բարձած է իւր մասնաւոր կարծիքն յայտնելով թէ, Տիեզերական Պատրիարքութեան գոյութիւնն անհընարին կը լինի, եթէ Տէրութեան և Եկեղեցւոյն միջեւ կեցած կապը չպահովի երբեմն նախկին վիճակին վերահաստատմամբն։ Այս նկատողութեան վրայ յենլով, Յօվակիմ Պատրիարք խնդրեց այլ եւս չզբաղիլ իւր անձով, այլ անհետացնել այն պատճառներ, որոց համար ուրիշ ամեն Պատրիարք հրաժարելու պիտի հարկադրի և որք Օսմանեան տէրութեան մէջ Օրթոտոքս եկեղեցին անգլուխ թողուլ կ'սպառնան։ Այս տրամադրութիւնք չեն կրցած փոխուիլ այն փաստերով, որք տըրուած էին վերոյիշեալ նախարարական թէզքէրէիս մէջ, որուն Ն. Սրբազնութիւնն անմիջապէս պատասխանեց իւր անձին նկատմամբ ցոյց տրուած յարգանաց համար խորին երախտագիտութիւն յայտնելով, բայց միանգամայն ըսելով թէ իւր հրաժարականն անդառնալի էր և աղաչելով կայսերական կառավարութեան, որպէս զի ետ առնու այն տնօրէնութիւններն, որք [illegible] կը ցուցանեն Եկեղեցւոյն վիճակը։ Զայս պատասխան դատական գործոց Նախարարին ուղղելէ յետոյ, Ն. Սրբազնութիւն գրեթէ հրաժեշտ առաւ Սինոդի և Ազգ. Խառն ժողովոյ անդամներէն, նամակ մ'ուղղելով անոնց, յորում իւր հնգամեայ պաշտօնավարութեան միջոցին իւր պաշտօնական գործոց հաշիւը կուտար իւր շնորհակալութիւններն յայտնելով այն ամեն անձանց, որք աջակցած էին իրեն և իւր Պատրիարքութեան օրով կատարուած բարի կամ չար գործոց մասին անոնց դատողութեան վըստահելով։ Այս նամակին կ'ընկերանար իւր հրաժարագիրն, զոր Պատրիարքարանի երկու վարչական մարմնոց ղրկած էր արդէն. բայց ասոնք չէին ուզած բանալ զայն և Ն. Սրբազնութեան վերադարձուցած էին յայտնելով թէ, չէին ընդունէր և երբէք չպիտի ընդունէին իւր հրաժարականը, սա պատճառաւ թէ ուրիշ Պատրիարքի մ'օրով չպիտի կրնային ազդուապէս աշխատիլ Եկեղեցւոյն ու ազգին շահուց։ Յօվակիմ Սրբազան ուրիշ երկու նամակներ եւս ղրկած էր Խառն ժողովոյ առժամեայ Նախագահին, որոց առաջնոյն մէջ Ֆէնէրի Պատրիարքարանին վերաշինութեան հաշիւներն և երկրորդին մէջ Պատրիարքական դահը բազմելէն մինչեւ դեկտ. 9/21, իւր ունեցած պահանջից և պարտուց ճիշդ հաշիւը կը ներկայէր։ Այս վերջին հաշւոյն նայելով, Ն. Սրբազնութիւնն 500 հազար ղրուշ պահանջ և 405,000 ղրուշ պարտք ունէր։ Ն. Սրբազնութիւն կը յանձնարարէր որ իւր պարտքերը վճարուին և միանգամայն իրեն մերթ ընդ մերթ մէկ մէկ փոքր գումար ղրկուի իւր ունեցած 95,000 ղրուշ պահանջէն, որպէս զի կարենայ իւր առտնին ծախքերն հոգալ։ Յօվակիմ Սրբազան իւր գործերն այսպէս կարգադրելէ յետոյ, ուրբաթ իրիկուն մեկնեցաւ Պատրիարքարանէն իւր Պոյաճի գիւղի մէջ ունեցած մասնաւոր տունն առանձնանալու համար։»

—

Բերայի ոստիկանապետ Պահրի փաշա երէկ Պետական խորհրդոյ առջեւ ելաւ։ Ցետ հարցաքննութեան, դատարանն յայտարարեց թէ ի հարկին անգամ մ'եւս պիտի հրաւիրեն զինք, և թէ ինք պարտաւոր է պատասխանել այս հրաւէրին։

—

Մինչեւ լրագրոյս մամուլը դըրուած պահուն Հավասի և Ռիւթէրի գործակալութիւնք հեռագիր չեն հաղորդած։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Եկեղեցական համագումար ժողովն երէկ յԱզգ. Պատրիարքարան գումարեցաւ ընդ Նախագահութեամբ Երուսաղիմայ Պատրիարքական փոխանորդ Սէֆէրեան Սիմէօն Եպիսկոպոսի և ատենապետութեամբ Ալէաթճեան Գրիգորիս Եպիսկոպոսի։

Կաթողիկոսական Ցանձնաժողովոյ տեղեկաբեր Մատթէոս Սրբազան, կաթողիկոսական Ցանձնաժողովոյ պատրաստած ընդարձակ Ծրագրոյն այն զուտ կրօնական մասերն, որք կաթողիկոսին իրաւասութեանց, պարտուց և իւր ներքին ու արտաքին յարաբերութեանց կը վերաբերին, և որոց քննութիւնը համագումար ժողովոյ յանձնուած էր Ազգ. Ժողովէն, յօդուած առ յօդուած կարդաց ժողովոյ առջեւ, որ զանոնք մանրամասն քննելէ յետոյ բաւական յաւելուածովք և բարեփոխութեամբք ընդունեց և միաձայն հաւանութեամբ քուէարկեց։ Միանգամայն որոշեց որ կաթողիկոսական Ծրագրին այս մասը գրաբար լեզուի թարգմանուելով տարածուի բոլոր հայաբնակ Օսմ. և ոչ-Օսմանեան գաւառներն, որպէս զի Հայ ժողովուրդն տեղեկանայ իւր եկեղեցւոյ Պետին, այն է Էջմիածնայ կաթողիկոսին պաշտօնին էութեան։

Տեղեկաբեր Սրբազանն յայտնեց թէ կաթողիկոսական յանձնաժողովն անհրաժեշտ դատած է կաթողիկոսական ծրագրոյն այս մասն ամբողջապէս Ֆրանսերէնի թարգմանելով մատուցանել այն տէրութեանց, որք զՀայաստանեայց եկեղեցին Գրիգորեան և ոչ-առաքելական կը կարծեն և այնպէս կը հաւատան, որպէս զի նոքա միանգամ ընդ միշտ համոզուին թէ Հայաստանեայց եկեղեցին ճշմարտապէս առաքելական է և ոչ թէ Գրիգորեան։ Համագումար ժողովն այս կարեւոր առաջարկն գոհութեամբ ընդունեց։ Ուստի, կը կարծուի թէ Ծրագրոյն բարեփոխեալ մասն երեսփոխանական ժողովոյ մատուցուելէ յետոյ, Ֆրանսերէնի պիտի թարգմանուի։

Ցետոյ Տ. Ցաճատ վարդապետ Օրթոտոքս եկեղեցւոյ պաշտօնէից կողմէ մերթ ընդ մերթ ի գործ դրուած կրկնամկրտութեան անհաճոյ դէպքեր յիշատակելով, գրաւոր առաջարկ մը ներկայեց, պահանջելով որ Համագումար ժողովն ամեն անհրաժեշտ եղած միջոց ի գործ դնէ այս հակաքրիստոնէական անպատեհութեան առաջքն առնլու համար։

Աւասիկ Տ. Ցաճատ վարդապետի գրաւոր առաջարկին պատճէնը.

Նկատելով որ Օրթոտոքս եկեղեցին Հայկական եկեղեցւոյ անդամներէն մին երբ իւր ծոցն դիմէ, կրկնամկրտու-[illegible]

Նկատելով որ կրկնամկրտութիւնն մի նախատինք է Հայ ազգին եւ եկեղեցւոյ,

Կ'առաջարկեմ Պատկառելի ժողովոյդ միանգամ ընդ միշտ վերջ տալ Յունական եկեղեցւոյ սոյն անվայել սովորութեան՝ առ այս ամեն անհրաժեշտ միջոց ի գործ դնելով։

Ժողովը թէ և օրինաւոր գտաւ Հայր Ցաճատի սոյն առաջարկը, բայց նկատելով այն փափուկ կացութիւնն, յորում կը գտնուին այժմ Արեւելեան երկու կարեւոր Եկեղեցիք, որոշեց խնդրոյ կարգն անցունել ի պատեհ ժամանակի ի նկատ առնլու համար զայն։

Համագումար ժողովն որոշեց յաջորդ նիստն յետ Ծննդեան գումարել։

—

Քաղաքական ժողովն և Երեսփոխանական ժողովէն ընտրեալ Երուսաղիմայ պարտուցնոր Ցանձնախումբն երէկ Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ համագումար նիստ մը ընելով, ընդհանուր խորհրդակցութիւն մ'ունեցան այս կարեւոր խնդրոյ վրայ և որոշեցին յառաջիկայ հինգշաբթի օրն Երուսաղէմի պարտուց Նախորդ Ցանձնախմբին գրասենեակին մէջ նոր նիստ մ'ընել, որուն պիտի ներկայ գտնուին Քաղաքական ժողովոյ երեք անդամք միայն, այն է Մաքսուտ Սիմօն պէյ, Մամիկոնեան Միքայէլ և Հալաճեան Բարսեղ [illegible] նաեւ նախորդ Ցանձնախմբին անդամք։

—

Կաթողիկոսական ընտրութեան նախապատրաստութիւնները կատարելու պաշտօն ունեցող Ցանձնախումբը շաբթուս Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր Նախագահութեամբ ի նիստ գումարուելով, գաւառական առաջնորդաց և վանահարց ղըրկուելիք շրջաբերականները պիտի պատրաստէ։

—

Երէկի Իսթըրն Էքսբրէսի մէջ հետեւեալ հատուածը կը կարդանք.

«Հայոց Պատրիարքարանը ծանուցագիր մ'ուղղած է առ Բ. Դուռն, Խառն ժողովոյ (Համագումար ժողով ըսել կ'ուզէ) որոշումը ծանուցանող, թէ չկրնար հաւանիլ հին Ֆերմաններով Հայկական Եկեղեցւոյն շնորհեալ և կիրառութեամբ նուիրագործեալ առանձնաշնորհութեանց որ և է փոփոխման»։

Իսթըրն Էքսբրէսի այս լուրը կանխահաս լինել կը թուի մեզ։

—

. . . Խմբագիր Մասիս լրագրոյ.

Ի զիմաց Ազգային ժողովոյ Մայրդիւանի Պատ. խմբագրութեանդ յղեալ Նոյեմբեր 26 թուակիր Ուղղումի մէջ կաթողիկոսական Ցանձնաժողովոյ անդամոց ցանկէն Արժ. Տէր Յովհաննէս Քահանայ Մկրեանի անունն՝ ընդօրինակութեան պահուն անուշադրութեամբ դուրս ձգուած լինելով, կը խնդրեմ որ բարեհաճիք Ձեր յառաջիկայ թիւով ուղղել զայն։

Ազգ. ժողովոյ դիւանադպիր
Ալէէքսան Արփիարեան

20 դեկտեմբեր, 1883

Կօշկեղէն Նուէր, վասն արանց, կանանց, զարգացեալ [illegible], գաւառաց նամակաւ [illegible] ընտիրագործք են. գիները աժան Ֆըրէնկեան վաճառատուն Ուղուն չարշը 362 Թիւ, Բաց է կիրակի օրերն ալ մինչեւ ժամ 10.

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԸՆՏՐԵԼԻՆԵՐ

Ա.

Էջմիածնայ կաթողիկոսութեան խնդրոյն նկատմամբ տեսութիւն մը թերի կը լինէր եթէ չխօսէինք կաթողիկոսական ընտրելեաց վրայ ևս։ Այս մի քանի յօդուածներով մեր նպատակը չէ՛ ընտրելի մը առաջարկել. զի խնդրոյն ներկայ վիճակին մէջ, աւելի օգտակար կը համարինք ընդհանուր կերպիւ խօսիլ հասարակութեան և լրագրութեան բերանը գտնուող ընտրելեաց վրայ, նշանակելով իւրաքանչիւրին առաւելութիւններն ու թերութիւններն, առանց որ և է մին յատկապէս ջատագովելու։ Եւ նախ պէտք է քննենք սա խնդիրը թէ ո՛յք են Ամենայն Հայոց ապագայ կաթողիկոսէն այժմէն պահանջելի էական յատկութիւններն ու հանգամանքներն։ Ասոնց վրայ մեր ըմբռնման համեմատ կը փութանք յայտնել մեր կարծիքն։ Առաջին յատկութիւնն է եկեղեցասիրութիւն, եկեղեցական ու կրօնական, պատմական ու վարդապետական գիտելեաց հմտութիւն, եկեղեցւոյ օրէնքներն ու աւանդութիւնները ճշդութեամբ պահելու և պահպանել տալու նախանձախնդրութիւն, իբրև եկեղեցական՝ անարատ անցեալ մը, որ պէտք եղած ապահովութիւնն ընծայէ թէ ապագայ կաթողիկոսը կարող պիտի լինի հսկել եկեղեցական դասուն բարեկարգութեան վրայ, որուն մեծ պէտք կայ՝ ինչպէս Թուրքիոյ՝ Ռուսիոյ Հայոց մէջ ալ. ի մի բան՝ այն ամեն կրօնական հանգամանքներ, որք յայտնապէս պահանջելի են եկեղեցւոյ մը Պետէն։ Երկրորդ յատկութիւնն է՝ բարոյական քաջութիւն, բնաւորութեան ([illegible]) կորով, իբրև հակառակ այն յեղյեղուկ, անհաստատ, թոյլ և փոփոխական բնաւորութեան, որ դժբախտաբար տեսանելի է մեր ազգի բարձրագոյն կղերին անդամոց մեծագոյն մասին վրայ։ Այս յատկութիւն պահանջելի է իբրև էական, որովհետև ապագայ կաթողիկոսն [illegible] բնուր աւանդներ, որոց անվթար պահպանման համար՝ [illegible] ական վարձատրութիւններէ հրապուրուելու և առանց աշխարհային իշխանութեանց տհաճութենէն երկընչելու՝ մաքառիլ Մոսկովեան աշխարհավարութեան ձգտմանց դէմ, որ ամեն կողմէ ոտնձիգ կը լինի ընդդէմ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ և իւր Հայրապետութեան, հասարակ և տկար բնաւորութեան տէր եկեղեցականի մը գործը չէ՛։ Ինչպէս կ'երեւի, այս ալ Եկեղեցւոյ մը Պետէն պահանջելի բարոյական գլխաւոր յատկութիւնն է։ Երրորդն է՝ ուսումնասիրութիւն, և եթէ հնար է՝ հեղինակութիւն իբրև ուսումնական. զի բարեբախտաբար Էջմիածնի կաթողիկոսը կարող է մեծ ազդեցութիւն ի գործ դնել ազգային դպրոցական գործին վրայ նպաստելով անոր զարգացման գլխաւորապէս Ռուսիոյ Հայոց մէջ, և լիովին օգուտ քաղելով այն իրաւունքներէ, զորս այս նկատմամբ արդէն ձեռք բերած են երջանկայիշատակ Մատթէոս և Գէորգ կաթողիկոսունք։ Այս յատկութիւն զուտ եկեղեցական տեսութեամբ մ'ալ կարեւոր է, զի մեր կղերին բարեկարգման համար էական պէտք մ'է որ բարեկարգ դըպրոցներ գտնուին ընդ տրամադրութեամբ Էջմիածնի կաթողիկոսին։ Չորրորդ յատկութիւնն է՝ ծանօթութիւն այն մասնաւոր միջավայրին, ուր ի հարկէ պիտի կեդրոնանայ կաթողիկոսին գլխաւոր գործունէութիւնն։ Այս ալ կ'ենթադրէ տեղեակ լինել Ռուսիոյ պաշտօնական լեզուին, օրէնսդրութեան, կառավարական դրութեան, Ռուսահայաստանի և Ռուսիոյ Հայոց նիւթական և բարոյական վիճակին ու պայմաններուն. զի ապագայ կաթողիկոսն, իբրև յատկապէս Ռուսիոյ Հայոց Պատրիարք, գործ պիտի ունենայ գլխաւորապէս այդ մասնաւոր պայմանաց հետ։ Հինգերորդ յատկութիւնն է տնտեսագիտութիւն. զի կաթողիկոսն Էջմիածնայ վանքին գերագոյն մատակարարը պիտի լինի, որ աննշան պաշտօն մը չէ, նկատելով թէ Էջմիածնի վանքը տարեկան պատկառելի եկեւմուտք մ'ունի, ինչպէս նաև շատ թանկագին նիւթեր. թէ ասոնք յուռի մատակարարութեան և մինչև իսկ կողոպտուելու ենթակայ են, և թէ սակայն, ընդհանուր Ազգին համար կարեւոր է որ Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան կեդրոնը պարտուց ներքև, կամ նիւթապէս կարօտ վիճակի մէջ չիյնայ, և իւր ընթացիկ ծախքերն հայթայթելէ զատ, պահեստի գումար մը միշտ ունենայ իւր տրամադրութեան ներքև։ Այս նկատմամբ կարեւոր է յիշել թէ Ազգը մեծ օգուտ քաղեց հանգուցեալ կաթողիկոսին տնտեսագիտութենէն, որ այնչափ աւելի պիտի գնահատուի որչափ ամեն օր մեր աչաց առջև իսկ ունինք անհոգութեան, յուռի մատակարարութեան և անտնտեսութեան պատճառաւ պարտուց ներքև ընկճեալ ազգային մեծամեծ հաստատութեանց դառնաղէտ վիճակն։ Եւ սակայն, Գէորգ կաթողիկոս իւր թերութիւններն ունեցաւ այս նիւթական մատակարարութեան մասին իսկ, յորմէ կրնանք հետեւցնել թէ աւելի տնտեսագէտ և հոգածու կաթողիկոս մը աւելի մեծ ծառայութիւններ կարող է մատուցանել։ Վեցերորդ յատկութիւնն այս է որ ապագայ կաթողիկոսն Ազգին ընդհանրութեան և մանաւանդ Ռուսահայոց անծանօթ անձ մը չլինի, այլ Ազգին մէջ անուն մը վաստկած ունենայ կա՛մ կարեւոր պաշտօններ վարելով և կա՛մ իբրև հեղինակ փայլելով, որպէս զի պատկառ ներշնչէ իւր պաշտաման և առ այն հասարակ վանահայրութենէ մը աւելի կարեւորութիւն և շուք ընծայել կարող լինի։ Եօթներորդն է՝ ֆիզիքական կորով և առողջութիւն, նախ՝ որովհետև հիւանդոտ և տկար կազմուած մը, ըստ արդի բնախօսից, միանգամայն բարոյական տկարութիւն և մտային թուլութիւն կ'ենթադրէ, և երկրորդ, որովհետև ապագայ կաթողիկոսը շատ պարտականութիւններ ունի, զորս ճշդիւ կատարել կարենալու համար պէտք պիտի ունենայ լաւ առողջութեան մը, և վերջապէս, [illegible] հիւանդոտ վիճակ մը սովորաբար կ'ենթադրէ կարճ կեանք մը, մինչդեռ անհրաժեշտ է որ նոր կաթողիկոսն ըստ կարի երկար կեանք մ'ունենայ, որպէս զի Ազգը չենթարկուի կաթողիկոսական Աթոռոյ յաճախակի թափուր մնալէն յառաջ եկող յայտնի անպատեհութեանց։ Այս նկատումէ կը հետեւի նաև թէ ապագայ կաթողիկոսը շատ ծեր մէկը պէտք չէ լինի։

Ընթերցողք կը տեսնեն թէ, առանց խստապահանջ լինելու, այս եօթն յատկութիւնք անհրաժեշտապէս պահանջելի են ապագայ կաթողիկոսէն, և սակայն իրողութիւն մ'է թէ այս պահուս ո՛չ մէկ ընտրելի ամբողջովին կը ներկայացնէ և իւր անձին վրայ կը միացնէ այդ ամեն յատկութիւններ։ Եթէ երջանկայիշատակ Ներսէս Ե. Աշտարակեցի կաթողիկոսը նոր կաթողիկոսաց շարքին մէջ ամենէն մեծ համբաւ հանած է իբրև ամենէն արժանաւորն, ըստ մեզ միակ պատճառն այս է թէ նա իւր անձին վրայ լիովին կը կրէր այս եօթն ձիրքերն ի միասին։ Ներսէս Ե. կաթողիկոսն էր ճշմարիտ Հայ եկեղեցական մը և Հայ մարդ մը, այս բառից բարոյական և ֆիզիքական կատարեալ նշանակութեամբք։ Իւր եկեղեցասիրութեան և հայրենասիրութեան հաւասար նախանձախնդրութիւն կը տածէր Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ իրաւունքները պաշտպանելու, և բարոյական քաջութիւն՝ նիւթական վարձատրութիւններէ չհրապուրուելու և աշխարհային սպառնալիքներէ չվախնալու, կամ անյաջողութեանց պատճառաւ չյուսահատելու համար։ Նա միանգամայն էր ամենէն ուսեալ և ուսումնասէր եկեղեցականը, զոր կարելի լինէր գտնել կէս դար առաջ. զի, ի մէջ այլոց, Տփղիսի համբաւաւոր Ներսիսեան Ուսումնարանն իւր գործն է։ Նա միանգամայն քաջ տեղեակ էր ռուս լեզուին, առաւելութիւն մը՝ յորմէ մեծ օգուտ կը քաղէր ռուս կառավարութեան հետ իւր անդադար յառաջ վարած կարեւոր բանակցութեանց մէջ, զորս կը կատարէր առանց կարօտ լինելու անվստահելի թարգմաններու կամ գրագիրներու։ Ներսէս Ե. կաթողիկոսն էր միանգամայն տնտեսագէտ. զի Էջմիածնայ եկամտից մէջ կարգ և կանոն մտնելն իւր ժամանակէ կ'սկսի։ Նաև, Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան կոչուելէ առաջ, Ներսէս Ե. կաթողիկոսը կարեւոր պաշտօններով ու ծառայութեամբք ստացած էր այնպիսի մեծ համբաւ մը, որ մասնաւոր շուք մը տուաւ Էջմիածնի Աթոռին, երբ անդ բազմեցաւ կարգ մը երկրորդական ու երրորդական կաթողիկոսներէ յետոյ։ Վերջապէս, մեծանուն Աշտարակեցին կը վայելէր կորովի առողջութիւն մը, որ իրեն թոյլ կուտար, 90 տարեկան հասակին մէջ, ձիուն և ձմեռ արհամարհելով, Տփղիսէն Էջմիածին երթեւեկել առանց յոգնութիւն զգալու, կամ դրասեղանին գլուխը նստած, գիշերն ի բուն գրական աշխատութեամբք պարապիլ և կամ, ժամերգութեանց կամ իւր մասնաւոր աղօթից պահուն, ժամերով ոտքի վրայ կանգնիլ չոքունակ, առանց տկարանալու։ Տարակոյս չկայ թէ իւր ֆիզիքական այս փառաւոր կազմուածն և անոր արտադրած նիւթական ոյժն ու կորովը մեծ տպաւորութիւն ըրած էին Ներսէս Ե. կաթողիկոսին հոգեկան կարողութեանց վրայ ևս, և նպաստած էին կազմելու անոր բարոյական հաստատուն բնաւորութիւնն և առողջ բանականութիւնն, որոց այնչափ յաճախակի պէտք ունեցաւ իւր տագնապալից պաշտօնավարութեան միջոցին։ Մեք հաստատապէս համոզուած ենք թէ այն նախախնամութիւնն, որ 15 դարերէ հետէ այնչափ փոթորիկներու մէջէն անվթար անցուցած էր Հայաստանեայց Եկեղեցին, ուզեց մօտալուտ մեծագոյն վտանգներէ զերծուցանել զայն Եկեղեցին՝ կարբեցի Յովհաննէս տկար կաթողիկոսէն յետոյ յարուցանելով Ներսէս Ե-ի նման զօրաւոր կաթողիկոս մը։ Հայ մը ահով ու դողով կը լսցուի երբ մտածէ թէ ինչպիսի կորուստներ Հայաստանեայց Եկեղեցին ըստ ամենայն հաւանականութեան պիտի կրէր՝ եթէ Ներսէս Ե. կաթողիկոսին առջև եղած առաջարկութիւնք, հրապոյրներ և սպառնալիքներ՝ իւր [illegible] նման տկար Հայրապետներու օրով տեղի ունեցած լինէին։ Հաւատանք թէ նոյն Նախախնամութիւնն արժանաւոր Հայրապետը վերստին պիտի յարուցանէ՝ երբ նորէն վտանգ սպառնայ այդ վաղեմի և համակրելի եկեղեցւոյն, այլ միանգամայն մեր ձեռքէն եկածն ընենք ընտրելու այնպիսի կաթողիկոս մը, որ իւր անձին վրայ ըստ կարի միացնէ տիպար կաթողիկոսի մը հանգամանքներն։ Ըստ մեզ, ներկայ դարուս մէջ այդ տիպար կամ օրինակելի կաթողիկոսն է Ներսէս Ե., և մեք վերոյիշեալ եօթն յատկութիւնները քաղած ենք գլխաւորապէս անոր անձնաւորութենէն։ Հետեւապէս, չենք կարծեր թէ չափազանց խստապահանջութիւն ըրած կը լինինք, թէ որ յայտարարենք թէ՝ եթէ մի միայն մեր Եկեղեցւոյն և մեր Ազգին շահերն ի նկատ առնլով պիտի գործենք, ի վերջոյ ա՛յն եպիսկոպոսը պէտք է կոչուի Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան, որ իւր վրայ կը կրէ այդ եօթն յատկութեանց ամբողջը կամ գէթ մեծագոյն մասը։

ՏՐՈՑ ԴՐՈՒԹԻՒՆՆ Ի ԳԵՐՄԱՆԻԱ

(Թարգմանեալ [illegible])

Մինչդեռ ուրիշ երկիրներու և մանաւանդ Անգլիոյ քաղաքական իմաստասէրք կծու վիճաբանութեամբ մը կ'զբաղին Դրամագլխին և Աշխատութեան, կամ որ նոյն է՝ գործատեարց և գործաւորաց միջև երկար ժամանակէ հետէ ծագած վէճը կարգադրելու լաւագոյն միջոցաց նկատմամբ, Պիզմարք իշխանը գործնական և շօշափելի մեթոտներով ցոյց կուտայ թէ ինչպէս կարելի է հասնիլ այդ խնդրոյ լուծման։ Այս ուղղութեամբ անցեալները կարեւոր ձեռնարկ մ'ըրաւ՝ առաջարկելով որ գործատեարք պարտաւորուին վճարել այն թոշակաց մէկ մասը, զորս Պետութիւնը գործաւորաց կ'ապահովէ հիւանդութեան կամ ձախողանաց պարագային մէջ, և այժմ իշխանն աւելի մեծ քայլ մ'ևս կ'առնու՝ Բրուսիոյ մէջ եկամտի վրայ տուրքին կամ հասութատուրքին ([illegible]) դրութիւնը բարենորոգելու համար երկու օրինական ծրագրեր ներկայելով խորհրդարանին։

Այս տուրք ցարդ կը վճարուէր ամեն տեսակ եկամտից վրայ 100 ին 3ի հաշուով։ Բայց նոր օրէնքը փոփոխական տուրք մը կը դնէ ամեն անձնական եկամտից վրայ, սկսեալ 1200 մարքի կամ 60 անգլ. ոսկւոյ վրայ 100 ին 1 տուրքով մը, և աստիճանաբար բարձրանալով, մինչև որ ըստ առաջնոյն 100 ին 3 պարտին վճարել 10,000 մարքէ կամ 300 անգլ. ոսկիէ աւելի ամեն տարեկան եկամուտք։ Իսկ այն ամեն եկամուտք, որ 1200 մարքէ (60 ոսկի) պակաս են, տուրքէ ազատ պիտի լինին։ Բաց աստի, բաժնեթղթերով հաստատեալ մեծ ընկերութիւնք, իբրև օրինական անձնաւորութիւններ նկատուելով, տուրք պիտի հատուցանեն։ Այս է առաջին ծրագիրն, որոյ նպատակն է աղքատ և գործաւոր դասուց օգնութեան հասնիլ, այլ որ միանգամայն 6 1/4 միլիոն մարքի բաց մ'ը կը պատճառէ Պիւտճէին մէջ։

Ի՞նչպէս պիտի փակուի այս բաց։ — Պարզապէս երկրորդ ծրագրով, որ նոր տուրք մը կը հաստատէ իբրև յաւելուած սովորական հասութատուրքին վրայ, այսինքն 100 ին 1/4 էն մինչև 2 աստիճանաբար աճող տուրք մը արժեթղթոյ վերածուած դրամագլխոց վրայ։ 600 մարքի արժեթղթոց գումարէ մը 100 ին 1/2 միայն տուրք պիտի առնուի, որ աստիճանաբար բարձրանալով՝ 10,000 մարքէն աւելի արժեթուղթ ունեցողներէ 100 ին 2 տուրք պիտի առնուի։ Այսպէս, ենթադրելով թէ մարդ մ'ունենայ 100,000 մարքի եկամուտ մը Պետական կամ այլ արժեթղթերէ, նախ պիտի վճարէ 100 ին 3 կանոնաւոր հասութատուրք, և ապա 100 ին 2 արժեթղթի տուրք, որ ըսել է 100 ին 5 ընդհանուր հասութատուրք, որով յիշեալ գումարին տարեկան տուրքը կը լինի 5,000 մարք։ Այսու ամենայնիւ, առաջարկեալ օրինական ծրագիրն այս մասին ինչ ինչ բարենպատակ բացառութիւններ կ'ընէ, օրինակի համար՝ այրիներու, անկարներու և որբերու հարստութիւնը կազմող արժեթղթոց մասին, որք տուրքէ ազատ պիտի լինին երբ 4,000 մարքէ պակաս են։ Ելեւմտից նախարարը կը հաշուէ թէ այս նոր տուրք պիտի արտադրէ 6,880 000 մարք, որ կը բաւէ գոցելու միւս ծրագրին թողած բացը։

Այս բարենորոգման հիմնական գաղափարը սա է թէ անոնք որ իրենց ձեռօք կ'աշխատին և կտոր մը հաց կը վաստկին իրենց ճակտին քրտամբ, պէտք չէ որ նոյն համեմատութեամբ տուրք վճարեն, որով կը վճարեն անոնք որ մարմնով չեն աշխատիր ու չեն յոգնիր, այլ կա՛մ ժառանգութեան մը պտուղները կը վայելեն, կա՛մ իրենց շահադէտ մտաց խորհուրդներով կը վաստկին, և որք արդէն բաղդատաբար անարտադրիչ և լոկ սպառիչ հպատակներն են Պետութեան։ Այս իմաստուն և մարդասէր բարենորոգման կ'ընդդիմանան ջերմապէս բնականաբար անոնք, որոց վնասուն ի գործ պիտի դրուի այն, և Բրուսիոյ Ազատականք զայն կը պարսաւեն իբրև կոմունիստական ծրագիր մը, որոյ նպատակն է եղեր դրամատէր դասերն հարուածել և հողատէրերը խնայել։ Այս առարկութիւն դիւրաւ կը հերքուի սա պատասխանով թէ հողատէրք, հասութատուրք մը վճարելէ զատ, կլորիկ հողային տուրք մ'ալ կը վճարեն, որ կը հաւասարակշռէ արժեթղթոց վրայ դրուած նոր տուրքը։ Դրամատեարց և շահադիտաց ակումբներու մէջ բնականապէս ամենէն աւելի հակառակութիւն ցոյց կը տրուի Պիզմարք իշխանին այս մարդասիրական և միանգամայն տնտեսագիտական խորհրդին. և այս ընդդիմութիւն չէ զարմանալի, զի Գերմանիոյ "Ազատական" լրագիրք ըստ մեծի մասին Հրէից ձեռքն են, որք միանգամայն գլխաւոր դրամատէր և շահադէտ դասը կը կազմեն երկրին մէջ, որով Ազատական մամուլն ի Գերմանիա՝ Պորսայի մարդոց դաւանդներուն արձագանգ կուտայ ի հարկէ։ Տեսնենք սակայն թէ Բրուսիոյ խորհրդարանն ալ Հրէայ դրամատեարց ճնշման ներքև պիտի ընկճի՞ ինքնակոչ Ազատական մամուլին պէս։ Ընթերցողք գիտեն թէ այդ խորհրդարանի Օրակարգին վրայ է Պիզմարք իշխանին տնտեսական այս երկու կարեւոր ծրագրերն, որոց բովանդակութիւնն ըստ կարի համառօտիւ աշխատեցանք ներկայացնել աստ։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՈՅԺԵՐՈՒ ՀՐԱՇՔՆԵՐԸ, ԵՒ ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՀՈԳԻՈՅ Ո՛ՐՔԱՆ ԱՐԴԻՒՆԱՇԱՏ ԼԻՆԵԼԸ.

Թիֆլիզի ազգաժանօթ Մշակ լրագիրը մերթ ընդ մերթ առիթը ներկայացած ժամանակ առաջնորդող յօդուածներ հրատարակելով և բանիմաց յօդուածագիր և թղթակիցներու խելացի գիտողութիւնները արտատպելով յայտնած է «ընկերութեանց» ի՜նչ աստիճան արդիւնաբեր լինելը, նոցա կազմակերպութեան կարեւորութիւնը, մեր տկար ազգին համար անզօր անհատներու համագործութեան անհրաժեշտութիւնը։ Յարգելի խմբագիրը բացատրած և լուսաբանած է թէ ո՛րքան կարօտ է մեր ազգը այդ փրկարար միջոցին։ Բաղդատած է զմեզ հայերս նոյն սկզբունքի հպատակուած ուրիշ ազգերու հետ, որոնք այս կենսատու պայմաններու շնորհիւ թէ՛ կրթական, թէ՛ վաճառականական և տնտեսագիտական ասպարէզներու մէջ ի՜նչ զարմանալի քայլեր են առած։ Միով բանիւ, ինքնահամոզիչ օրինակներով և ճշմարիտ ապացոյցներով հայ հրատարակիչը ցոյց է տուած, որ ոչ մի միջոց այնքան շահաւէտ չէ կարող լինել մի ազգի յառաջադիմութեան համար, որքան «ընկերութիւններ» կազմելու գովելի եղանակը։

Արդարև այնպէս ալ է։ Ընկերութիւններն են մեծագործութեանց ստեղծիչները։ Ընկերութիւններն են հսկայամարմին ձեռնարկութեանց իրագործիչները։ Վերջապէս ընկերութիւններն եղած են մինչև անգամ անկարելին գլուխ բերող հնարագոյց առաջնորդներ և անսպառելի գանձ մատակարարիչներ։

Կրթութիւն և հարստութիւն՛։

Ահա երկու բառեր, որոնց գոյութիւնը ազգերու երջանկութիւնն է, իսկ ընդհակառակն, տգիտութիւն և աղքատութիւն, ազգերու անկումն է, ազգերու քօլերան, փիլօքսերան է, ինչպէս օրինակները ներկայ դարուս մէջ կը տեսնուին։

Առանց հարստութեան կրթութիւն չկայ։ Կրթութեան համար դրամ է հարկաւոր։

Առանց կրթութեան հարստութիւն ձեռք բերել, սա ևս, դիպուածի բերմամբ պատահած փոքրամասն բացառութիւնները մէկդի առնլով, համարեա ընդհանուրի համար անիրագործելի է։

Ուրեմն ի՞նչ պէտք է անել միանգամայն կրթուելու և հարստանալու համար։ Այս հարցին ամենապարզ պատասխանն է — ընկերութիւններ կազմել, անհատական ոյժերը միացնել։

Մեր ազգը այդ պահանջին կարեւորութիւնը վերջին ժամանակները, գոնէ կրթութեան տեսակէտէն կարողացաւ ըմբռնել։ Թէպէտ տակաւին նորակազմ լինելով օրինաւորապէս կազմակերպեալ չէ, բայց այնու ամենայնիւ նոյն սկզբունքի արդիւնաբեր լինելուն շատերին խելքը հասաւ։ Շատերը համոզուեցան դաստիարակիչ ընկերութեանց տուած շահաւէտ հետեւանքներուն։

Գանք նիւթականին։ Նիւթականը պէտք չէ մոռնալ։ Նիւթականն է աղբիւր ընդհանուր պիտոյից, և գլխաւորաբար զուգընթաց ընկեր դաստիարակութեան։

Պէտք է ցաւօք սրտի խոստովանիմք որ մեր ազգը նիւթական հարստութենէն զրկուած է։ Աններելի մի ամբաստանութեան յանցանք գործած կը լինիմք, եթէ ասեմք թէ Հայ ազգը բախտի բերմամբն է որ այսօր աղքատ է, ո՛չ՛ ընդհակառակն, Հայը աղքատ ուզեր է մնալ, իր կամօքը չէ ուզեր հարստանալ։ Ոչ բախտն է մեղաւոր և ոչ այլ ոք։

Հայու ձեռքն ընկած ամենաբախտաւոր առիթները սակաւ թէ ուրիշ ազգեր վայելած լինէին մի ժամանակ Կ. Պոլիս։ Մենք նոյն իսկ Պոլսեցիներու բերնէն լսած ենք որ նոքա չգիտցան հանգամանքներէն օգուտ քաղել և Յոյներն եղան առհագին հարստութիւն դիզողները, որովհետև ինչ որ բախտախնդրական և աւազի վրայ հիմնուած գործեր կային, ամենքը գրեթէ Հայերու, իսկ ապահով և հիմնաւոր ձեռնարկութիւնք Յոյներու ձեռքն էին։

Կարելի է ասել, որ վերջինները իրենց նաւարկութեան արհեստի մէջ ունեցած փորձառութեամբն և ծովեզերեայ քաղաքներու ծնունդ առևտրական ճարտար մարդկանց յատուկ վարժութեամբ բնականաբար զՀայերը գերազանցեցին, բայց Հայ վաճառականները, գոնէ Յոյներու հետ բաղդատելով, այս աստիճան թուով նուազ և դրամով պակաս պէտք չէ լինէին։

Նոյն ցաւալի համեմատութիւնը կարող ենք տեսնել նաև Ռուսաստանի Հայ վաճառականներու վրայ, որոնք նոյն իսկ իրենց անմիաբանութեամբը դժբաղդաբար չեն կարողացած գերազանցել իրենցմէ պակաս ընդունակութիւն ունեցող տեղացւոց յառաջադիմութիւնը, ապա թէ ոչ մինչև հիմայ ազգը կարող էր պարծիլ բազմաթիւ Ռուսաստանցի, մանաւանդ Անդրկովկասեցի Հայ վաճառականներով և հարստագոյն գործարանապետներով։ Սոցա ամենքին բացակայութեան պատճառը ոչ այլ ինչ է, բայց միայն ընկերութեանց և միացեալ ոյժերու պակասութիւնը։

Հայը մինչև անգամ ըստ Եւրոպացւոց վկայութեան վաճառականութեան մէջ մեծ ընդունակութիւն ունեցող ազգ է, բայց նորա միակ յանցանքը քիչով բաւականանալ և միայնակ գործելն է։ Հազուագիւտ են այն Հայ վաճառականները և դրամատէրները, որոնք շարունակ կաշխատին իրենց առևտրական տուները ընդարձակելու։ Մեծագոյն մասը, «մի քանի տարի ալ կաշխատիմ, այքան հազար կը շինեմ, յետոյ կը քաշուիմ» կասէ։

Հայ վաճառականը չուզեր մի գաղափար ունենալ վաճառականութեան բուն բառի նշանակութեան վրայ։ Նա ջանասէր է չահելու ներկայից օգուտ քաղելու։ Նորա համար վաճառականական հեռատեսութիւն չկայ. Ամսական ռոճիկը ստանալով ապրող և մենակեաց կեանք վարող մի պաշտօնեայի նման ուղեղը սահմանափակուած պահել կուզէ։ Նա չմտածեր նորաձեւութեամբ ծաղկեցնելու վաճառականութեան արհեստը։ Չուզեր խորհիլ յառաջադէմ Եւրոպացի վաճառականին ընթացքէն օրինակ առնելու իբրև հմուտ աշակերտ։ Նա միայն առանձին կը ճգնի, քրտինք կը թափէ, կը ճանապարհորդէ, կառնէ, կը ծախէ, և կօգտուի։ Ցեսած օգուտն ալ տուած աշխատութեանը հետ համեմատես շատ սակաւ է, բայց ինքը գոհ է, որովհետև միայնակ կ'ուզէ գործել, որպէս զի մենակ ինքը շահի, ինքը հարուստ լինի։ Թէպէտ բնականաբար իւրաքանչիւր ոք իր անձնական շահի վրայ կը մտածէ, բայց մի վաճառական այս ընթացքով նպատակին չհասնիր։ Վաճառականութեան պահանջն է միացեալ ոյժ, գործելու համար համապատասխան մարմին, այսինքն, աւելի կամ նուազ տարբեր ոյժերէ բաղկացեալ ընկերութիւն։

Առանց միութեան ապագայ չըկայ։ Մեր արդի վաճառականութիւնը առանձնական ոյժերի անհատական գործունէութեամբ կը նմանի տաճկական առածին, այն է «ասեղով ջրհոր փորել»։

Մեր վաճառականութիւնը իսկապէս վաճառականութիւն չէ, այլ ծառայութիւն, գերութիւն է։

Ուրիշ ազգեր վաճառականութիւնը անուն և փառք վաստկելու համար կանեն, իսկ մենք կը կարծենք թէ վաճառականութիւնը մի միայն ապրուստ ճարելու և քաղցէն չմեռնելու չափ ապրելու համար է, իւրաքանչիւր ոք որ և է մի բանով, որ և է մի զբաղմունքով կապրի երկրիս վրայ, բայց վաճառականութիւնը լոկ ապրելու համար չէ։ Մի ազգի քաղաքակրթութեան առաջին պայմաններէն մէկն ալ կանոնաւոր վաճառականութիւնն է։ Սո-

վաճառական ազգը կարող է համակրութիւն և պատիւ ստանալ օտարի առջ․ գէթ ազգը վաճառականութեան պահանջներով Եւրոպային ներկայանալ, և ոչ թէ ամենքը զատ զատ գործեն, առանձին աշխատին, միևնոյն բանին տկար ոյժերով կցկցուած ձեռնարկեն, այս կերպով իրենք կ՚աճեն, իրենք կը լսեն, մինչև անգամ Եւրոպայի մէջ քիչ թէ շատ անուն և վարկ ունեցող մի քանի նշանաւոր Հայ վաճառականներ, իրենց անուն և պատուովը հանդերձ ոչ մի ժամանակ Հայ ազգին իբրև վաճառական ազգ չեն կարող ներկայացնել Եւրոպային։

Վաճառականական համբաւն ընդհանուր ազգին պէտք է պատկանի։ Զոր օրինակ, Հնդկաստանի մէջ ունինք Սեթ Արգար բազմամիլիոն վաճառականը։ Դա կեդրոնացած մի ոյժ է։ Օր քան զօր կ՚ընդարձակի, կը մեծնայ․ բազմադէզ ոսկիներու տոկոսիքը միայն բաւական են տարիներու ընթացքում իր դրամագլուխը բազմապատկելու։ Աշխարհիս վրայ որքան Հայ վաճառականներ կան, ամենքին կարողութիւնն հաւաքենք, Սեթ Արգարի հարստութեան չհասնիր, բայց վիճակի միայն մի քանի դրամական կամ վաճառականական ընկերութեանց դրամագլուխները գումարենք՝ Բոչիլտի հարստութիւնը կը գերազանցէ։

Անհասարկ ընկերութեանց աւգուտքը․

Ինչպէս մեր յօդուածի սկիզբը յիշատակեցինք, Հայ պարբերական թերթին, մանաւանդ Մշակի մէջ քանիցս անգամ նմանօրինակ յորդորներ հրատարակուած և Հայ վաճառականներու ուշադրութիւնը հրաւիրուած էր, գլխաւորաբար ընկերութեանց օգտակարութեան մասին։ Մենք, որ երկար տարիներ ի վեր Վիեննա կը բնակինք, հանապազ ականատես եղած ենք, և նոյն իսկ 10—15 տարիներ առաջ կազմուած մի քանի ընկերութիւններ գիտենք, որո՛ք այժմ նշանաւոր հանդիսացած և միլիոնատէր եղած են։

Սոյն առթիւ յառաջագոյն հրատարակուած յօդուածներուն կարեւորութիւնը ներկայիս եւս հաստատելով հանդերձ, մեր նպատակը, այս անգամ մեր Հայ վաճառականներուն պարզ և դիւրագործելի մի առաջարկութիւն է, այն է գոնէ առ այժմ, իբրև մի սկիզբ և փորձ, Բագուի Նաւթագործութեան (քարիւղ) առեւտուրը իրենց սեպհականացնելին մի ընկերութիւն կազմելով։

Մենք կատարելապէս համոզուած ենք որ անիրագործելի մի բան չէ մեր առաջարկածը, միայն հաստատամտութիւն և կարծեաց համաձայնութիւն է հարկաւոր։ Նաւթագործութեամբ պարապող բոլոր վաճառականք գիտեն որ նաւթը Եւրոպայի մէջ կանխիկ ոսկի է, ուրիշ ապրանքի չնմանիր։ Նաւթի համար ոսկին հանապազ պատրաստ է յԵւրոպա։ Ուստի կը մնայ Հայ նաւթագործ վաճառականներուն նախ՝ կազմել մի հաստատուն ընկերութիւն, որոյ անդամակիցները կը լինին նոյն իսկ իրենք, երկրորդ՝ կունենան մի պահեստ Պոլսոյ մէջ, ուրկից կը բացուին նաւթերը Եւրոպա ուղարկուելու համար։

Ինչպէս Եւրոպա, նոյնպէս ամենայն տեղ, չոգեկառքի, շոգենաւի, առագաստաւոր նաւերու, և ուրիշ այլ և այլ փոխադրիչ ընկերութիւնք միշտ պատրաստ են գներու վրայ զեղչումներ ընելու մեծ քանակութեամբ փոխադրուելիք ապրանքներու համար։ Նաւթագործութեան ընկերութիւնը անկասկած ձեռնտու և արդիւնաւոր պայմաններով կարող է կապուիլ ապրանք փոխադրիչ այս տեսակ ընկերութեանց հետ։

Կազմուելիք ընկերութիւնը կ՚ունենայ կամ Եւրոպայի մայրաքաղաքներու մէջ մի մի Հայ ներկայացուցիչ և կամ Եւրոպայի համար ընդհանուր հաւատարմատար մի տնօրէն ներկայացուցիչ, որուն պաշտօնը կը լինի ընկերութեան նաւթերը օրինակներով ծախել և բնակը ուղարկել ընկերութեան ժողովին, որ նա իւրաքանչիւր նաւթատիրոջ յանձնած ապրանքի համեմատ ընկած բաժինը իրեն կը հատուցանէ։ Այսպիսեաւ Նաւթագործութիւնը մի մարմին կը լինի, և կը հռչակուի Եւրոպայի մէջ «Բագուի Հայ նաւթագործական ընկերութիւն» անունով։ Ընկերութեան միակ ջանքը և նպատակը սա պէտք է լինի, որ իր իրաւացի օգուտը ուրիշին բերանը չդնէ։ փոխանակ ուրիշի ձեռօք իր նաւթը ծախելով մի երկրորդ միջամարդի եւս բաժին հանելու իր դրամը, իր իրաւունքը իրեն կը մնայ, որովհետեւ ինչ որ պիտի ընէ օտար միջամարդը, Հայն ալ նոյնը շատ լաւ կարող է ընել։ Մինչեւ անգամ ընկերութիւնը, ի հարկին պատգամաւորութիւններ կարող է ուղարկել Պետական պաշտօնական վարչութեանց, թէ փոխադրութեան գներու զեղչումներու մասին աղերսներ մատուցանելու, և թէ ընկերութեան կազմակերպութեան նպաստիչ օժանդակութիւններ խնդրելու համար։ Ընկերութիւնը մի անգամ կազմուելու կէտին վրայ է դժուարին խնդիրը։ Մի անգամ կազմուելէ յետոյ, այնուհետեւ կարգը ինքնիրեն ցոյց կը տայ թէ ի՛նչ միջոց և ինչ հնարքներու դիմել է հարկաւոր։

Մեք Հայերս, թէպէտ վերջի ժամանակները, Եւրոպայի ուշադրութիւնը քիչ թէ շատ մեր վրայ դարձնելու բարեհամբաւութիւնը ունեցանք, բայց տակաւին այն զարգացման կէտին չենք հասել, որ կարողանանք քաղաքագիտական տնտեսութեամբ Եւրոպայի այդ ուշադրութիւնը առաւել եւս գրաւել։ Մինչ այդ կէտը հասնելու համար, փոխանակ ձեռքերնիս կապած սպասելու, գոնէ աշխատինք առ այժմ վաճառականական տնտեսագիտութեամբ ինքզինքնիս ցոյց տալու։

Քանիցս անգամ Եւրոպական թերթերը Հայաստանի մէջ մեր հաստատուած կրթական դպրոցներու վրայ խօսելով, մեր դաստիարակիչ ընկերական հիմնարկութեանց համար գովեստներ կարդացին, ուրեմն ինչո՞ւ նոյն գովեստները կարդալ չտանք մեր առեւտրական ոյժերու միացման և գործունէութեան մասին։

Բաղձայիս եմք որ Բագուի ողջամիտ ազգայինք մեր գրածներուն կարեւորութիւն կը տան․ ուրիշ քաղաքներու հարուստ Հայ վաճառականներն ալ Բագուի հայերին հետ միանալու պէտքը կ՚զգան, և ուշի ուշով մտածելէն յետոյ կը յիշեն այն երեւելի զօրապետին խօսքը, որ երբ իրեն հարցուել է թէ, —ի՛նչ հարկաւոր է պատերազմի համար—դրամ՛ դրամ՛ դրամ է պատասխանել։— Այսպէս ալ մեր ազգի նիւթական և բարոյական զարգացման և յառաջդիմութեանը համար հարկաւոր է, ընկերութիւն՛, ընկերութիւն՛ դարձեալ ընկերութիւն՛ . . . . .

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ ԼՈՒՐԵՐ

—o—

Ռուսիոյ Աղեքսանդր կայսեր ուսին վէրքն աւելի ծանր եղած լինել կը թուի քան զոր ծանուցած էին առաջին հեռագիրք։ Աւասիկ այս մասին Բեդերսպուրկի պաշտօնական օրագրին հրատարակած տեղեկագիրը․

«Արքունեաց որսորդութեան ժամանակ, վեհ․ Զարին բալխիրը քաշող երիվարք ստահակելով տապալեցին բալխիրը։ Ն. կ. վեհափառութիւնն աջ ուսէն բուռն ընդհարում մ՚ստացաւ, որ ոչ թէ ոսկերաց բեկում, այլ խախտում պատճառած է։ Կայսրը նախ սաստիկ ցաւեր զգաց եւ յուզեալ գիշեր մ՚անցուց, բայց այժմ ցաւոց սաստկութիւնը շատ նուազած է։ Բորբոքումը կը չորունակէ։ Հիւանդութեան հանգամանաց նայելով, բժիշկք բացարձակ հանգստութիւն պատուիրեցին եւ բաւական երկար դարմանում մը հարկ պիտի լինի ամբողջապէս բժշկուելու համար։ Օգոստափառ հիւանդին ընդհանուր վիճակն յոյժ գոհացուցիչ է։»

Բեդերսպուրկէն եկած վերջին հեռագիրք արդէն ծանուցին թէ Զարին ստացած վէրքն բժշկուելու վրայ է։

—

Սալոնէն կը հեռագրեն առ Աժանս Հավաս թէ՝ Թիւ—Ցիւք Աննամի թագաւոր հռչակուեր է։ «Բնիկներուն մէջ յուզում կը տիրէ։ Ֆրանսական դեսպանատան վրայ յարձակումէ վախցեցաւ, բայց Հիւէի Ֆրանսական դեսպան Պ. Շանբոյի հաստատուն ընթացքն արգիլեց այսպիսի թշնամական նպատակի մը գործադրումը։»

—

Սոֆիա հրատարակեալ Պոուլկարիա անուն թերթին մէջ հետեւեալ հատուածը կը կարդանք․

«Սամաքովի շրջակայներէն եկող ուղեւոր մը կ՚ըսէ մեզ թէ՝ Ռուս պատկերավաճառք գիւղօրէից մէջ Պուլղարերէն գրուած տետրակներ կը տարածեն, որք օտար երկրի մէջ տպուած են եւ որոց պարունակութիւնն երկրին մէջ բարեկարգութիւնը պահպանելու բնութիւն չունի։»

—

Հռոմէն եկած լուրեր կը հաստատեն թէ Ս. Պապն, իւր առաքելական նուիրակաց ձեռամբ, հրաւէր կարդացեր է մեծ տէրութեանց, որպէս զի Ծայրագոյն արեւելից մէջ պաշտպանեն քրիստոնեայները։

—

Ռուսիոյ Ներքին գործոց նախարարութիւնն Եւրոպական Ռուսիոյ Թիմարանները (քլինիկ) ջնջելու եւ չըզթայակապ աշխատութեանց դատապարտեալ բոլոր չարագործներն Արեւելեան Սիպերիոյ եւ Սաքալին կղզւոյ թիմարանաց մէջ համախմբելու խնդիրը կ՚ուսումնասիրէ այժմ։ Վիլնայի թիմարանն արդէն սկսած է պարպուիլ։ Կառավարութիւնը 1884էն սկսեալ մտադիր է 1,000 չարագործ ղրկել Սաքալին կղզւոյն թիմարանն, փոխանակ 500 ի, որք մինչեւ ցարդ տարուէ տարի կը ղրկուէին անդ։ Եւրոպական Ռուսիոյ թիմարանաց յատկացեալ թոշակներն, որք տարին 520 Րուպլի են, բստ այնմ պիտի նուազին։

—

Քորէսբոնտանս Բոլիթիք լրագիրը Պէլկրատէն հեռագիր մը կը հրատարակէ ծանուցանող թէ Պատերազմական խորհուրդն իւր պաշտօնն աւարտեր է ի բացակայութեան դատապարտելով կեդրոնական ծայրայեղ ազատական կուսակցութեան մասնախմբին տասն անդամներն, որոց մէջ Բաչիչ եւ Սթայմենկովիչ ի մահ դատապարտուած են։ Ապստամբութեան միւս գլուխներն, որք օտար երկիրներ ապաստանած են, 5էն մինչեւ 15 տարի բանտարկութեան դատապարտուեր են։

—

Թայմզ կը հերքէ այն զրոյցը թէ Անգլիական կառավարութիւնն որոշած է աւելցնել Եգիպտոս գտնուող անգլիական զօրաց թիւը։ Կառավարութիւնն երբեք խորհած չէ, կ՚ըսէ, նոր օգնութիւններ ղրկել յԵգիպտոս։ Սակայն զօրագունդերուն պակասները լեցնելու համար ըստ սովորութեան գումարտակներ պիտի ղրկուին։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՍԵՆԵԱԿ
Կ. ՊՈԼՍՈՅ

—=—

ԱԶԴ

Կը ծանուցուի վաճառականաց թէ առեւտրական օրինագրքին առաջին յօդուածին և նորա յաւելուածոյն 28 րդ․ յօդուածին մէջ ծանուցուած առեւտրական գործերով զբաղող անձանց երաշխաւորագրերուն մէջ նշանակեալ երաշխաւորաց հարստութեան և կարողութեան աստիճանը վաւերացնելու գործը՝ կայսերական հրամանաւ՝ առեւտրական սենեկին յանձնուած է․ հետեւապէս եթէ այսուհետեւ այս կարգի երաշխաւորագիրք առեւտրական սենեկին կողմէ վաւերացեալ չլինին, դատարանաց առջեւ օրինաւոր չպիտի ճանչուին։ Բաց աստի, Նախարարաց խորհրդոյ տնօրէնութեամբ և կայսերական վաւերացմամբ որոշուած է որ փոխանակագրոց վերաբերեալ աղերսագիրք, նօտարութեան կողմէ (մուգավէլէթ մուհարրիրլիկի) պատրաստուելէ յետոյ, պէտք է որ անմիջապէս առեւտրական սենեակը ղրկուին և անդ յատուկ տոմարին մէջ արձանագրուելէ և սենեկին կնքովը վաւերանալէ յետոյ, նոյն իսկ առեւտրական սենեկին ձեռամբ հաղորդուին առ որ անկ է․ նմանապէս վաճառականք եթէ սնանկութեան վերաբերեալ տալիք աղերսագրեր ունենան, նախ պարտին առեւտրական սենեկին յատուկ տումարին մէջ արձանագրել տալ զանոնք։

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

—

Ի ՎԻԵՆՆԱ Ի ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՏՊԱՐԱՆԻ

—

Ազգային տպագրութեան ժամանակագրութիւնն է Զարպհանալեան Հ. Գարեգին վարդապետի հրատարակած այնահատոր գիրքը, (1565 տարիէն մինչեւ ներկայ ժամանակս տպագրուած գրոց այբուբենական ցուցակն), հանդերձ պատմական հարկաւոր ծանօթութեամբք ընտրագոյն եւ գլխաւոր գրոց։

Մատենասիրաց հաճոյական եւ յարգելի երկասիրութիւն․ զի մեր հին մատեանք ազգին աչքէն հեռու եւ այլ եւ այլ աշխարհներ տպագրուած ըլլալով, եւ անոնց օրինակներն յյժ սակաւագիւտ նա մանաւանդ գրեթէ անգիւտ ըլլալով այսօրուան օրս, ամենուն անծանօթ է ազգային տպագրութեան պատմութիւնը․ վասն որոյ բազմաշխատ եւ երկարատեւ գործ եղած է ի մի հաւաքելն զայսչափ տեղեկութիւնս։

Բնական է թէ արդի տպագրութեանց ամենը չեն կրցած յիշատակուիլ մատենիս մէջ․ եւ անոր թերին պիտի լրացնէ հեղինակն ժամանակաւ, ինչպէս կը խոստանայ մատենիս ընդարձակ նախաբանութեան մէջ։

Համառօտելով, այս գրքին գլխաւոր մի առաւելութիւնն ալ նորութիւնն է։

Կը վաճառի ի Սեկերոս խան, եւ ամենայն ազգային գրավաճառաց քով։

Գինն է ֆրանգ 5

ԹԵՐԹՕՆ ՄԱՍԻՍԻ
(42)

—

ԷԿԹՈՐ ՄԱԼՈՑ

—o—

ԸՆՏԱՆԵԶՈՒՐԿ

—=—

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

16.

ՄՈՒՏՔ Ի ՓԱՐԻԶ

—

յաջող պիտի երթան։ Անցաւոր ժամանակի մը համար է։ Գարունը պիտի վերսկսինք մեր ազատ կեանքն։ Ջքեզ Գերմանիա, Անգլիա պիտի տանիմ։ Ահա կը մեծնաս և միտքդ կը բացուի։ Շատ բան պիտի սորվեցնեմ քեզ և մարդ պիտի ընեմ։ Այս խոստումս Տիկին Միլիկանի առջեւ ըրի․ պիտի պահեմ զայն։ Այս ուղեւորութիւնները նախատեսելով է որ արդէն սկսայ անգլիերէն սորվեցնել քեզ, ֆրանսերէն, իտալերէն, արդէն քու տարիքդ ունեցող տղու մը համար բան մ՚է, առանց հաշուելու սա իրողութիւն թէ արդէն զօրաւոր ես։ Պիտի տեսնես, Ռէմիս, պիտի տեսնես. ամեն ինչ կորսուած չէ։

Այս հաշիւը թերեւս մեր ներկայ վիճակին ամենէն աւելի պատշաճ էր։ Եւ երբ այժմ կը խորհիմ անոր վրայ, կը ճանչեմ թէ տէրս ամեն հնար ի գործ դրած էր մեր ցաւալի վիճակէն դուրս ելնելու համար։ Բայց խորհրդածութեան մտածումները նոյն չեն առաջին չարժման մտածմանց հետ։

Երկու բան միայն կը տեսնէի ինձ ըսածին մէջ․

Մեր բաժանումը։

Եւ վարպետն։

Բաղաքաց և գիւղօրէից մէջ մեր շրջագայութեանց միջոցին պատահած էի այս վարպետներէն ոմանց, որք սաստ անդ իրենց ժողված տղայքը գաւազանի հարուածներով կը տանէին։

Անոնք բնաւ Վիթալիսի չէին նմաներ․ կարծրասիրտ, անիրաւ, պահանջոտ, գինով են․ անոնց բերանն նախատանօք և տմարդի խօսքերով լի է, ձեռքերնին միշտ վեր։

Կրնայի այս սոսկալի վարպետներէն միոյն վրայ իյնալ։

Եւ դարձեալ եթէ բաղդը բարի վարպետ մ՚ալ տար ինձ, նորէն փոփոխութիւն մ՚էր։

Սոնտուէն յետոյ Վիթալիս․

Վիթալիսէն յետոյ, ուրիշ մը։

Միթէ միշտ այսպէս պիտի լինէ՞ր։

Միթէ ընդ միշտ սիրելու անձ մը չպիտի՞ գտնէի։

Սակաւ առ սակաւ վարժուած էի Վիթալիսի կապուելու, իբրեւ հօր մը հետ։

Ուրեմն երբեք հայր չպիտի ունենամ։

Երբեք ընտանիք։

Միշտ առանձին յաշխարհի։

Միշտ կորսուած այս ընդարձակ երկրին վրայ, ուր չէի կրնար տեղ մը հաստատուիլ։

Պատասխանելիք շատ բան ունէի, և խօսքերը սրբտես դէպի շրթունքս կը բարձրանային, բայց յետս մղեցի զանոնք։

Տէրս քաջասրտութիւն և անտրտունջ հնազանդութիւն խնդրած էր ինձմէ, կ՚ուզէի հնազանդիլ անոր և չաւելցնել իւր վիշտը։

Մնաց որ արդէն քովս չէր և բոլոր մտքէս կը վախնալ խօսել ինչ որ կը նախատեսէր թէ պիտի պատասխանէի, քանի մը քայլ յառաջ անցած էր։

Իւր ետեւէն կ՚երթայի և շատ չանցած գետակ մը հասանք, ընդ որ անցանք տղմուտ կամուրջի մը վրայէն, որոյ նմանը տեսած չէի երբեք։ Ջիւնը, ծեծուած ածուխի պէս սեւ, ճահճային չարժուն խաւով մը կը ծածկէր, որոյ մէջ մարդ կը մխուէր մինչեւ իւր ոտից կոճղերն։

Այս կամուրջին ծայրը գիւղ մը կը գտնուէր նեղ փողոցներով․ այս գիւղէն անդին դաշտը կը վերսկսէր, բայց ոչ ողորմելի երեւոյթ ունեցող տուներով խափանուած դաշտը։

Ճանբուն վրայ, կառքերն իրարու կը հետեւէին և զիրար խաչաձեւ կը կարէին անընդհատ։ Վիթալիսի մօտեցայ և իւր աջ կողմէն քալեցի, մինչդեռ Քափի քիթը մեր կրունկներուն տնկած կը կենար։

Իսկոյն դաշտն սպառեցաւ և փողոցի մը մէջ գտնուեցանք, որոյ ծայրը չէր տեսնուեր։ Ամեն կողմ տուներ կային, բայց խեղճ, աղտոտ, և Պորտոյի, Թուլուզի և Լիոնի տուներէ շատ աւելի տգեղ։

Ջիւնը տեղ տեղ կուտուած էր և այն սեւ ու բարձր կոյտերուն վրայ մոխիր, փտած ընդեղէնք, և ամեն տեսակ աղտեղութիւն նետուած էին, օդը գարշահոտութեամբք լցուած էր․ տղայք, որք դրանց առջեւ կը խաղային, գունաթափ էին․ ամեն վայրկեան ծանր կառքեր կ՚անցնէին, որոցմէ ճարտարութեամբ և առանց հոգ ընելու խոյս կուտային։

— Ո՞ւր ենք, հարցուցի Վիթալիսի։

— Փարիզի մէջ, տղաս։

— Փարիզի՛ մէջ . . .

Կարելի էր․ այդ էր Փարիզ։

Ո՞ւր էին ուրեմն իմ մարմարեայ տուներս։

Ո՞ւր էին ուրեմն իմ մետաքսազգեստ անցորդներս։

Իրականութիւնն ո՜րչափ տգեղ և եղկելի է։

Այդ էր Փարիզ, զոր այնքան կամեցողին փափաքած էի տեսնել։

Հոն պիտի երթայի անցունել ձմեռն, Վիթալիսէն . . . և Քափիէն բաժնուած։

—

17.

ԼՈՒՐՍԻՆԻ ՓՈՂՈՑԻՆ ՄԷԿ ՎԱՐՊԵՏԸ

—

Թէպէտ մեզ շրջապատող ամեն բան սոսկալի երեւցաւ ինձ, սակայն աչերս բացի, և [illegible] ժանրութիւնը՝ բոլորտիքս նայելու համար։

Որքան աւելի կը յառաջանայինք փարիզի մէջ, տեսած բաներս այնքան նուազ կը պատասխանէին իմ տղայական երազներուս և երեւակայական յոյսերուս։ Սառած առուակներն հետզհետէ ապականեալ հոտ մը կը բուրէին։ Ցեխը, ձիւնով և սառոյցով խառնուած, երթալով աւելի կը սեւնար, և ուր որ հեղուկ էր, կառաց անիւներուն տակ կը ցատկէր, իբրեւ թանձր թիթեղներ, որք կ՚երթային փակչիլ տանց ճակատներուն և ապակիներուն դէմ, որոց մէջ խեղճ և աղտեղի խանութներ կային։

Ստուգիւ փարիզ Պորտոյի չափ արժէք չունէր։

Բաւական երկար ժամանակ լայն փողոցի մը մէջ քալելէ յետոյ, որ մեր յառաջագոյն անցած փողոցներէն նուազ ողորմելի էր, և ուր խանութներն աւելի մեծ և աւելի գեղեցիկ կը լինէին, քանի որ դէպ ի վար կ՚իջնէինք, Վիթալիս աջ կողմը դարձաւ և խակոյն ամենաողորմելի թաղի մը մէջ գտանք զմեզ։ Բարձր և սեւաթոյր տուները կարծես վերէն իրարու կը կցուէին․ չսառած առուակ մը փողոցին մէջ կը վազէր և հոծ բազմութիւն մը, առանց անոր ժահահոտ ջուրերը հոգ ընելու, տղմուտ սալարկը կը կոխոտէր։ Այս բազմութիւնը կազմող մարդոց դէմքերուն չափ տժգոյն դէմքեր չէի տեսած երբեք, ոչ ալ անցորդաց մէջ երթեւեկող տղայոց յանդգնութեան չափ յանդգնութիւն տեսած էի։ Գինետանց մէջ, որք բազմաթիւ էին, արք և կանայք կը գտնուէին, որք անօգեայ սեղաններու առջեւ կանգնած կ՚ըմպէին, բարձրագոչ աղաղակներ բառնալով։

Ցան մ՚անկեան վրայ կարդացի Լուրսին փողոցին անունը։

Վիթալիս, որ կ՚երեւէր թէ գնացած տեղը գիտէր, մեղմով կը ճեղքէր այն անցորդաց խումբերն, որք իւր անցքը կը նեղէին և ես ալ անոր կը հետեւէի մօտէն։

— Զգուշացիր որ զիս չկորսնցնես, ըսած էր ինձ։

Բայց պատուէրն անօգուտ էր․ իւր քայլերուն կը հետեւէի, և աւելի ապահով լինելու համար իւր վերարկուին քղանցքներէն մին ձեռքս կը բռնէի։

Մեծ բակ մ՚և անցք մ՚անցնելէ յետոյ, տեսակ մը մթին և կանաչագոյն փոս մը հասանք, ուր ստուգիւ արեգակն երբեք չէր թափանցած։ Այս տեղը մինչեւ այն ժամանակ տեսած տեղերէս աւելի տգեղ և զարհուրելի էր։

— Կարոֆոլին տո՞ւնն է, հարցուց Վիթալիս մարդու մը, որ ձեռքը լապտեր մը բռնած՝ պատէն վար ցնցոտիներ կը կախէր։

— Չեմ գիտեր, վեր ելէք նայեցէք․ գիտէք ո՞ւր, [illegible]

— Կարոֆոլի այն վարպետն է, որոյ վրայ խօսեցայ քեզ, ըսաւ ինձ սանդուղէն վեր ելնելով, որոյ աստիճաններն հողի կեղեւով մը ծածկուած լինելով լպիրծ էին, իբր թէ խոնաւ կաւի մէջ փորուած լինէին․ Նա հոս կը բնակի։

Փողոցը, տունը, սանդուղը սիրտս տաքցնելու բնութիւն չունէին․ արդեօք տէրն ի՞նչ էր։

Սանդուղը չորս դստիկոն ունէր․ Վիթալիս, առանց զարնելու, հրեց դուռն, որ գաւիթին դէմն էր և լայն սենեակի մէջ գտանք զմեզ, որ տեսակ մը ընդարձակ համբարանոցի կը նմանէր։ Մէջ տեղն ընդարձակ անջրպետ կար և բոլորտիքը 12 անկողին կային։ Պատերն ու ցեղունն անբացատրելի գոյն մ՚ունէին։ Երբեմն սպիտակ եղած էին, բայց ծուխը, փոշին, ամեն տեսակ աղտեղութիւնք սեւցուցած էին զանն, որ տեղ տեղ փորուած կամ ծակուած էր, ածուխով գծուած գլուխ մը քովը ծաղիկներ և թռչուններ քանդակուած էին,

— Կարոֆոլի․ ըսաւ Վիթալիս ներս մանելով, անկի՞ւն մը մտած էք․ ոչ զոք կը տեսնեմ. պատասխանեցէք ինձ, կ՚աղաչեմ. ձեզ խօսողը Վիթալիսն է։

Արդարեւ, սենեակն ամայի կ՚երեւէր, որչափ կարելի էր դատել պատէն կախուած կանթեղի մը լոյսէն, բայց տիրոջս ձայնին՝ պատասխանեց տկար և վշտագին ձայն մը, տղայական ձայն մը։

— Պ. Կարոֆոլի դուրս դուրս ելած է․ երկու ժամէն միայն պիտի վերադառնայ։

Նոյն միջոցին մեզ պատասխան տուողն երեւցաւ․ տասնամեայ տղեկ մ՚էր․ դէպի մեզ յառաջացաւ գետնաքարշ, և ես այնքան ուժգին արտմեցայ իւր տարօրինակ կերպարանքին վրայ, որ դեռ աչքեւս կը տեսնեմ զայն։ Գրեթէ մարմին չունէր և իւր խոշոր

(Շարունակելի)

Այս առթիւ կը ծանուցուի մեր պատուական ազգայնոց որ Վիեննայի Մխիթարեանց գրոց գիները աժեցուցած են, եւ 1884 յունվար 1 էն սկսեալ պիտի վաճառուի ըստ նոր ցուցակին:

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻՒԹՈՒՃԵԱՆ

ՌՕՎ Կ'ՈՒԶԷ

Ֆրանսերէն կամ Թուրքերէն ... դիմել ի Մէյ-ճան, Գասըմ-Փաշա խան թիւ 1, ժամը 4էն մինչ 8:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

ԵՒՏՄՕՆ ԱՄՕՆ

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆՔ ՓԱՐԻԶԻ

Թարգմանեաց Կ. Ս. ԻՒԹՈՒՃԵԱՆ

Մասիսի մէջ լոյս թերթօնի հրատարակուելէ յետոյ զատ տպուելով ի վաճառ հանուած է:

Կը գտնուի Մասիսի գրասենեակն եւ ամեն հայ գրավաճառաց քով. մանաւանդ Պանճէ գաբու Սուէքի Պօղոս աղայի խանութը, գին 6 ղրուշ:

Նոյն տեղերը կը վաճառուին նաեւ Կորիւն Մորթոյ Եղբայրը եւ ... վէպերն, ... թարգմանութիւնք Կ. Ս. Իւթուճեանի: Առանց ալ գինը նոյնպէս 6 ղրուշ է:

ՀԱՄԱՌՕՏ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Գրեց Ռ. Յ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

Նոյն օգտակար գրքոյկը, որ ազգային նշանաւոր գրագէտ Ռ. Յ. Պէրպէրեան էֆ.ի գրչէն ելած է, կրնայ ազգային վարժարանաց մէջ օգտակարապէս գործածուիլ: Կեդրոնատեղին է Ջէնճիրճեան գրատունը: Մահմուտ փաշա թիւ 239. կը վաճառի նաեւ Բէրա Պ. Վայսէի գրատունն ի գին 7 1/2 ղրշ:

ԸՆԹԱՑՔ Ի ԳՐՈՑ ԲԱՐԲԱՌ

Բ. տարի

Համառօտ քերականութեամբ եւ յօդուածոց

(հանդերձ քերականական բացատրութեամբք)

Երկասիրեց

ԵՂԻՇԷ Վ. ԴՈՒՐԵԱՆ

Նոյն դասագիրքն գրաբարի ուսման համար ցարդ հրատարակուած լաւագոյն դասագիրքերէն մին լինելով՝ կընծայէ ուսանողաց ամէն դիւրութիւն: Այն հատուածներն՝ որ ամփոփուած են ի նմա՝ թէ՛ արձակ եւ թէ՛ ոտանաւոր՝ ճոխ են եւ նոր ըստ մեծի մասին:

Ցիշեալ դասագիրքն բաժնուած է երկու մասերու. Ա. մասին մէջ Նախնեաց զանազան կտորներէ զատ կայ նաեւ ԵՂԻՇԷի համառօտութիւնն վեց հատուածներու մէջ. իսկ Բ. մասին մէջ Ատտրպատական է Սեպեբէոս եւ Պօղ. Ե.

Վերջերս վերաքննութեանց համառօտութիւնն ամփոփուած է հայերէն գեղեցիկ թարգմանութեամբ: Կեդրոնատեղին է Արամեան տպարանը:

Կը ծախուի նաեւ գրավաճառաց քով ի գին 10 ղրուշի:

ՊՕՂՈՍԻԿ, Գործ Վիքթոր Հիւկօի, Թարգմ. Օ. Նըկտաճեան: ... կը գտնուի բոլոր գրավաճառաց քով ի գին 40 փարայ:

ՃԱՇԱԿ

ԱՐԴԻ ՀԱՅ ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Հանդերձ քաղուածովք ... ու պատմական ծանօթութեամբք

Բ. Տպագրութիւն ...

Աշխատասիրութեամբ Ա. ՊԻՊԵՐՃԵԱՆԻ

Նոյն ծաղկաքաղին առաջին տպագրութիւնը չատ ժամանակէ ի վեր սպառած լինելով, վերստին տպագրուելու համար բաժանորդագրութիւն մը բացուած է:

Բաժանորդագրութեան մասնակցիլ փափաքող անձինք դիմելու են ... տպարանն:

Բաժանորդագրութեան մէյ օրինակի է 2 ֆրանք:

ԿԱՂԱՆԴԱՐՔ

Ի ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ ԳՐԱՏԱՆ

Մէյտան Թիւ 57

Տարեգլխոյ առթիւ հետեւեալներն պատրաստուած են.

Ոսկեզօծ մեծ եւ փոքր Օրացոյցներ զանազան տեսակ եւ գոյնզգոյն կարպերով:

Դաստիարակաց տռ Հայ Մանկոյն տալիք Նուէրներ, Հայր Պէտրոս, Զատիկ, Սրկածք աղնիւ տղային, Պօղոս Վիրգինէ, Ժպիտք եւ Արտասուք, Ալթալա, եւ այլ զանազան աժան գրքեր, ինչպէս նաեւ փոքր տղոց համար պատկերազարդ Քերականներ եւ Ներսէս Շնորհալւոյ Ս. Հոփսիմեայ եւ եւրոպական գեղեցիկ եկեղեցական պատկերներ:

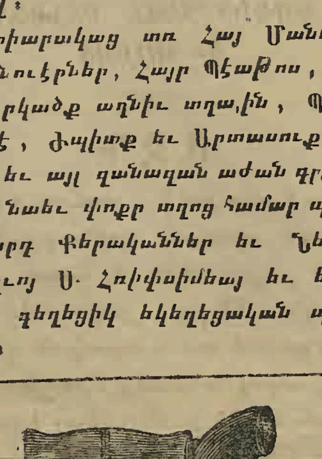

ԱՐԴՈՒԿ

Այս ձեւ արդուկներուն (իւթիւ) ամենէն ընտիր տեսակն, որուն մէջ կրակը չմարիր, եւ միօրինակ կը գործէ ջերմութեան աստիճանը նոյն պահելով, եւ ընտանեաց գործածութեան խիստ յարմար. կայ նաեւ դերձակաց գործածութեան համար նորաձեւ ընտիր արդուկներ, որք աժանագին կը ծախուին կարին Ճիկէրճեան եւ ընկերաց Ամերիկեան վաճառատունը:

ԱՑԵՐԻ ՎԻԿՕՐԸ եղական դարման է հերաց ամեն տեսակ դժուարութեանց եւ նոյն նպատակին համար ծախուած ուրիշ բաղադրութիւններէ առաւել գոհ կ'ընէ գործածողները:

Մանաւանդ իգական սեռի գործածութեանն համար անհրաժեշտ է այս, քանզի կ'առատացնէ ու մետաքսանման փայլուն եւ կակուղ կ'ընէ գլխու կարծր մազը: Որ եւ է պատճառաւ գունաթափ եղածը անվրէպ իր նախկին գոյնին կը վերադարձնէ. անհաստատ մազը կը վերահաստատէ, թափածին տեղ նոր մազ կը բուսցնէ եթէ արմատը փճացած չէ (քանզի բնութեան մէջ ոչինչ կարող է մազ բուսցնել երբ արմատը փըտած է), գլխուն ճերմակ թեփը շուտով կ'անհետացնէ: Միով բանիւ բնական ու փայլուն մազի առատութեամբ գլխոյն զարդարուելովը՝ գործածողը խիստ վայելչադէմ կերպարանք մը կ'ստանայ: Մայրաքաղաքիս մէջ եւ այլ տեղեր բազմաթիւ գործածողք այսպէս կը վկայեն: Անուշահոտ ջուր մ'է, չէշը կանանչ թուղթի մէջ ամփոփեալ է. դեղավաճառք եւ այլ շատեր կը ծախեն: Այերի Վիկօրը հարցնել պէտք է: Գլխաւոր տեղին է Մինասեանի Ամերիկեան վաճառատունն ի Ղալաթիա կոստանդնուպոլսոյ:

ՄՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվրբուլի եւ Միջերկրականի միջեւ բանող շոգենաւք

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Քանոբուս	4,200	Ռուէբէօ	3,000
Ֆարոս	4,000	Նէբբիօ	3,000
Օսմանլի	4,000	Բէրոս	3,000
Սէսօսդրիս	3,250	Իդէօ	2,600
Թէպէ	3,250	Ատլանդիք	1,700
Մալթա	3,250	Լոդոս	800
Նէրօ	3,250	Օլինթոս	800
Մօրէօբիօ	3,250	Սէոնիլ	780

Նէբբիօ շոգենաւը, Նաւապետ Հօլ, ամսոյս 30էն Լիվրբուլէն աստ կըսպասուի ընդհանուր վաճառքով:

Վերոյիշեալ շոգենաւք չքնաղապէս յարդարուած են ճամբորդներու համար:

Դիմել առ Ժ. Թ. ՌՈՒԹՈԼ եւ ԸՆԿ.

Գործակալք

Մէյտանճըգ սօգագ, Պոլիս

Տնօրէնութիւն, Լիվրբուլ,

ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ եւ ԸՆԿ.

31, Ճէյմս Սդրիդ, Լիվրբուլ

Գործակալութիւնք

Ալեքսանդրիա	Ռ. Ճ. Մոս եւ Ընկ.
Պէրութ	Յ. Բաթթարաքի
Կ. Պոլիս	Յ. Վ. Ռուիթոլ եւ Ընկ.
Դարդանէլ	Ֆրանք Գալվէրթ
Ճիպրալթար	Սմիթ, Իմոս եւ Ընկ.
Մալթա	Սմիթ եւ Ընկ.
Իսքէնտէրուն	Լէվի, Ֆրանքեւ Ընկ.
Զմիւռնիա	Պ. Ք. Ռուիթալ եւ Ընկ.
Շիրա	Ն. Ք. Բէգրոբուլոյ

ՖՐԷՏ. ԼԷՅԼԱՆՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որ կանոնաւորապէս կը բանին Լիվրբուլի եւ Արեւելից միջեւ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալճէրեան	2,500	Ֆանիցեան	3,700
Ալպանեան	2,500	Ֆլորենցեան	3,700
Անդալուզեան	2,500	Ֆլամեան	3 700
Աթէնեան	2,500	Իտալեան	5,500
Արաբեան	3,700	Իլլիրեան	5,500
Պավարեան	6,000	Իսպանեան	5,500
Պուրկոնեան	6,000	Լէոպեան	2,200
Քամբրեան	800	Լիկուրեան	2,500
Սարդինեան	2,000	Լէոպոն	800
Տալմաց	700	Օբորթոյ	700
Էճիբըշեան	3,700	Բէրուեան	3,800
Ֆաբեան	3,700	Վալենտեան	6,800
Ֆալբըեան	3,700	Վէնէցեան	6,800

Լէոպեան շոգենաւը, Նաւ. Սթէնթիֆօրտ, այս շաբթու Լիվրբուլ պիտի երթայ:

Շաբաթական շոգենաւներու Նոր գիծ մը հաստատեցաւ Լիվրբուլի եւ Պոսդընի միջեւ, եւ ստորագրեալս հեզուկէ զատ ուրիշ վաճառք կ'ընդունի օրինաւոր սակագներով:

Ուղեւորներու համար ամեն դիւրութիւն կ'ընծայուի.

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ԷՏՈՒԱՐՏ ԼԱՖՈՆԴԷՆ

Գործակալ

Թիւ 34, 35, 36, Եէնի Միւլէթ խան, Ղալաթիա

Նաւատէրք, Պարոնայք Ֆրէտ. Լէյլանտ եւ ընկ. Լիվրբուլ

Գործակալութիւնք

Կ. Պոլիս, Էտուարտ Լաֆոնդէն.
Ճիպրալդար, Պ. Պ. Քարվըր Եղբարք.
Ալեքսանդրիա, Կ. Լ. Վահման եւ ընկ.
Մալդա, Ա. Քամիլէրրի.
Շիրա, Ա. Մ. Մավրօկորտադոյ.
Զմիւռնիա, Պ. Ռուիդօլ եւ ընկ.

ՔԻՒՆԱՐՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք ամեն տասնհինգ օրը անգամ մը կը բանին Լիվրբուլի եւ Միջերկրականի միջեւ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Օրանթէս	7,000	Մալթա	3,000
Ադրիա	3,000	Մարաթոն	2,500
Ալճերիա	3,000	Նաբլ	2,500
Պարթիա	4,600	Բավոնիա	5,000
Պոթնիա	3,800	Բաթաւիա	3,200
Պալդէք	2,500	Բալմիրա	3,000
Պէլթիք Քուին	1,200	Սերվիա	7,800
Սեֆալոնիա	5,000	Սիդոն	4,600
Քուդալոնիա	4,700	Սամարիա	3,000
Շերպուրկ	2,000	Սամոս	3,000
Տեմերարա	2,500	Սիբան	3,000
Կուբա	4,000	Թարիֆա	3,000
Քէտար	2,500	Թրինիտադ	2,500
Մարաթոն	3,000		

Ստորագրեալս արտօնութիւն ունի ճամբորդ եւ վաճառք ընդունիլ Նիւ Եորքի եւ Պոսդընի, ինչպէս նաեւ Միացեալ-Նահանգաց ուրիշ կողմերուն համար՝ օրինաւոր սակագներով:

Դիմել առ

ԹՈՄԱՍ Ջ. ՃՕԼԻ, Գործակատար.
Թիւ 1 Քիւչիւք Հայիլ փաշա խան
Ղալաթիա:

ՌՈՒԷՍԴՔՕԴ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք կը բանին ի միջ Լոնտոնի եւ Արեւելեան նաւահանգստաց, Սեւ ծովու եւ Դանուբի

Շոգենաւք Լոնտոնէն կանոնաւորապէս կը մեկնին Կ. Պոլիս, Օտէսա եւ Դանուբ երթալու համար, եւ օրինաւոր սակագներով վաճառք կը փոխադրեն Եւրոպայէն Արեւելից եւ Սեւ ծովու բոլոր նաւահանգիստները:

Ճէյմս Բուիլ, Նաւ. Լէվերիկ, Անվերսէն եւ Լոնտոնէն մեկնեցաւ ամսոյս 7 ին եւ Մալթա, Զմիւռնիա հանդիպելով Կ. Պոլիս պիտի հասնի ամսոյս վերջերը Օտէսա երթալու համար:

Թէկօա շոգ. Նաւ. Տընպար Լոնտոնէն մեկնեցաւ ամսոյս 13 ին Մալթա Շիրա, Պերէօս հանդիպելով դէպի յունվար Կ. պոլիս պիտի հասնի, եւ իւր բեռը պարպելով Օտէսա պիտի երթայ:

Լոնտոնի մէջ այժմ բեռ կ'առնուն:

Րօ շոգ. Նաւ. Ճօնէս Կ. պոլիս եւ Պաթում երթալու համար:

Աւելի մանրամասնութիւններ եւ գնոց վրայ տեղեկութիւն ստանալու համար դիմել առ

ՄՈՐԴԸՆ ԵՒ ԸՆԿ.

Գործակալք

Ղալաթիա, Կ. Պոլիս

կամ առ ՌՈՒԷՍԴՔՕԴ ԵՒ ԼՕՐԱՆՍ

9, Ֆէնչըրչ Սդր. Լոնտոն.

ԲԱԲԱՅԱՆԻ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվրբուլի, Միջերկրականի եւ Օտէսայի միջեւ կանոնաւորապէս բանող

ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Անուանք	Թոնոյ	Նաւապետք
Այա Սոֆիա	3,000	Պըքս
Արարատ	2,500	Ռոճըրս
Արէթուզա	2,500	Քրուիքշանք
Լոթոնիա	2,500	Ռուիլքս
Մասէդոնիա	3,500	Մարչ
Րումելիա	2,800	Ֆօթըրճիլ

Մասէդոնիա շոգենաւը, դէպ ի յունվ. 4ին Լիվրբուլ պիտի երթայ:

Րումելիա շոգենաւն յունվար 3ին աստ կ'սպասուի Լիվրբուլէն:

Այս շոգենաւք կէն ֆոմարքներ ունին:

Ընկերութիւնն օրինաւոր գներով վաճառք կ'ընդունի Եւրոպական երկիրներու եւ Ամերիկայի համար:

Ամեն դիւրութիւն եւ հանգստութիւն կը տրուին ուղեւորաց:

Դիմել առ ԴԱՆԻԷԼ, ԲԱԲԱ ԵՒ ԸՆԿ.

Գործակալ

Ն. ԲԱՔԷ ԷՆԷ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Մարսիլիայի եւ Բաթումի միջեւ կանոնաւորապէս բանող

Մեկնում Մարսիլիայէն ամեն տասն եւ հինգ օրն անգամ մը չորեքշաբթի օրերը:

Ուղղակի եւ արագ ուղեւորութիւն

Տրապզոն, Պաթում եւ Բոդի պիտի երթայ Լա Վէյէրբէ շոգենաւն, որ յունվ. 2ին Մարսիլիայէն եւ դեկտ. 9ին Կ. Պոլսէն պիտի մեկնի:

Նաւուղղէքի, ուղեւորութեան եւ այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակատարն

ԼՈՐԱՆ ՐԸՊՈՒԼ

Մումհանէ փողոց, Թիւ 141

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ

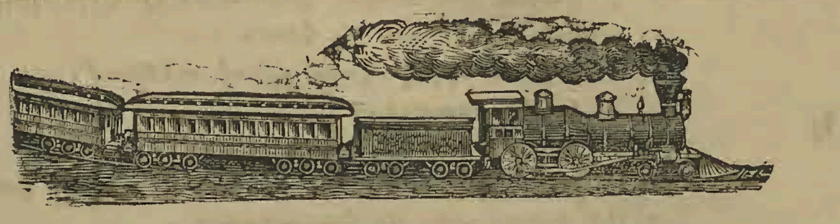

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴ ՄԷՋ Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԵՒ ՔԻՒՉԻՒՔ—ՉԷՔՄԷՃԷԻ

Սկսեալ 20 Հոկտ. (Ն. Տ.) 1883, մինչեւ նոր տնօրէնութիւն

Կ. ՊՈԼՍԷՆ ՔԻՒՉԻՒՔ—ՉԷՔՄԷՃԷ

ԿԱՅԱՐԱՆՔ	ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԲՈՑ 4	2	6	8	10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38
	Առաւօտ											Իրիկուն							
	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
Կ. Պոլիս . . . Երթ.	6 21	7 15	7 43	8 14	8 43	9 12	9 42	10 20	10 39	11 17	11 50	2 9	2 41	3 17	3 52	4 29	5 2	5 32	6 9
Գում-գաբու	6 32	7 27	7 54	8 25	8 54	9 23	9 53	10 30	10 49	11 28	12 1	2 20	2 52	3 28	4 3	4 40	5 13	5 43	6 20
Եէնի-գաբու			7 58		8 58			10 34	10 53	11 32	12 5	2 24	2 56	3 32	4 7	4 44	5 17	5 48	6 25
Տավուտ փաշա			8 1						10 56	11 35	12 8	2 27	2 59	3 35	4 10		5 20		6 28
Սամաթիա			8 6		9 4			10 40	11 1	11 40	12 13	2 32	3 4	3 40	4 15	4 50	5 25	5 55	6 34
Եէտի-գուլէ	6 42	7 41	8 12	8 33	9 10	9 31	10 1	10 44	11 4	11 45	12 16	2 36	3 9	3 47	4 19	4 57	5 29	6 2	6 40
Գազըր-Չէշմէ (Պալըգլը)	6 46		8 16		9 14									3 51					
Մաքրիգիւղ	6 54	8	8 25		9 23			10 57		11 58			3 20	4 1		5 10		6 15	6 51
Այ-Ստէֆանոս		8 14	8 36		9 33			11 8		12 10				4 12		5 21		6 28	
Քիւչիւք-Չէքմէճէ . . . Ժամանում		8 25								12 19								6 37	

ՔԻՒՉԻՒՔ—ՉԷՔՄԷՃԷԷՆ Կ. ՊՈԼԻՍ

ԿԱՅԱՐԱՆՔ	ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԲՈՑ 5	7	9	11	13	15	17	19	21	23	25	27	29	31	33	35	37	39	1
	Առաւօտ										Իրիկուն								
	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
Քիւչիւք-Չէքմէճէ . . . Երթ			7 35									1 59							6 38
Այ-Ստէֆանոս			7 46		8 42		9 38			11 17		2 10				4 28		5 34	6 51
Մաքրիգիւղ	6 30	7 23	7 58		8 54		9 49			11 30		2 23		3 31		4 41		5 47	7 5
Գազըր-Չէշմէ (Պալըգլը)		7 32			9 3					11 39		2 32		3 40		4 50			
Եէտի-գուլէ	6 44	7 37	8 11	8 38	9 9	9 37	10 2	10 12	11 12	11 45	2 4	2 37	3 12	3 47	4 24	4 57	5 34	6 2	7 26
Սամաթիա	6 49	7 42	8 15	8 42	9 13	9 41		10 16	11 16	11 49	2 8	2 41	3 16	3 51	4 28	5 1		6 6	
Տավուտ փաշա	6 54			8 47		9 46		10 21	11 21	11 54	2 13	2 46	3 21	3 56	4 33	5 6		6 11	
Եէնի-գաբու	6 58	7 48	8 21	8 50	9 19	9 49		10 24	11 24	11 57	2 16	2 49	3 24	3 59	4 36	5 9		6 14	
Գում-գաբու	7 3	7 53	8 26	8 55	9 24	9 54	10 11	10 29	11 29	12 2	2 21	2 54	3 29	4 4	4 41	5 14	5 44	6 19	7 40
Կ. Պոլիս . . . Ժամանում	7 12	8 2	8 35	9 4	9 33	10 3	10 19	10 38	11 38	12 11	2 30	3 3	3 38	4 13	4 50	5 23	5 53	6 28	7 50

Ծանօթ. — 1. Գազըր-չէշմէ հանդիպող կառախմբերն առժամանակեայ են. — Ներն Պոլսէն Մաքրիգիւղ կամ աւելի հեռի կայարաններու միջեւ բանող կ... փոքր ծրարներն անխտիր կ'ընդունուին ամեն կառախմբի մէջ, իսկ մեծ ծրար-խմբոց մէջ:

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

Ղալաթիա 19 դեկտ.

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ

(Օսմ. ոսկին 100 ղրուշի հաշուով)

Լոնտրա 3 ամիս, ղրշ.	109,35 առ	Անգլ. լիր.
Փարիզ 3 » Ֆր.	22,90 առ	Օսմ. լիր.

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

Օսմ. Քօնս. գոցուեցաւ		9,24
բացուեցաւ		9,26
կէս օրին		9,22
Եգիպտ. միաց. բաց. ոսկի		68 32
		Անգլ. լիր
Սօսիէթէ Ժէնէրալ (գ. կ.)		4,10
» Օթօման »		4,
Կ. Պոլսոյ Պանքան »		6,30
Քրէտի Ժէնէրալ 6 % » Օսմ. լիր		6 35
Փոխ. 1863 (Մուն) 6 % Ֆր.		56,
» 1865 » 6 %		53,
» 1869 (Բինար) 6 %		48,
» 1872 (Պօն տիւ թրէզօր)		16,75
» 1873 (Բինար) 6 %		42,
Րումէլիի երկաթուղի		41,75
Լաւրիում		130
Թրամուայ	Օսմ. լիր	320
Թղթադրամ	»	1360
Հէվալէսիզ		40
Ռէժօր		32

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

(Օսմ. ոսկին 100 ղրշէն) Ղէչ.

Անգղիական ոսկի	110	2
Գաղղիական »	87	28
Բօլ	89	37
Գրիմից	51	20
Գաապօն թուղթ (գաբիք)	938	
» արծաթ (նոր)	90	5
Մէճիտիէի տարբերութիւն	108	7
Վեցնոց	103	15
Հինգնոց	103	
Մէթալիք	100	10

Լոնտրա 31 դեկտ.

Անգղ. Քօնս.	100 13/16
Օսմ. »	8 5/8
Փոխ. 1865	10 3/8
» 1869	9 3/4
» 1871	65 1/4
» 1872	15 1/2
» 1873	8 3/4
» 1877	77 1/4
Պանք Օթօման	15 3/8
Ռուս. փոխ. 73ի	84 1/4
Եգիպտ. միացեալ	63 1/4
» արտօնաւոր	86 3/4
Տայրա Սանիէ	62 3/4
Փոխ. Ռօչիլտ	84 3/4
Փոխանակագիր Փարիզի վրայ	

Փարիզ 31 դեկտ.

Գաղղ. Քօնս. 3 0/0		105,70
» » 4 1/2 0/0		75·55
Օսմ. Քօնս.		8,67 1/2
Փոխ. 1865	Ֆր.	
» 1869		
» 1873		42
Օսմ. Երկաթուղի		41
Պանք Օթօման (գ. կ.)		635,
Քրէտի Լիօնէ (գ. կ.)		536,25
Ռուս. փոխ. 5 առ 0/0 (1877)		93 3/4
» » Արեւելեան		
Իտալ. Քօնս.		91,80
Եգիպտ. միացեալ		316,25
Փոխնկագիր Լոնտրայի վրայ		25,16

Վիէննա 31 դեկտ.

Փոխ. Լոնտրայի վրայ	121,15
Րումէլիի երկաթուղի	19,50

ԿԷՍ ՕՐ 7,13